5862
CIMELIA

Artykuły Práwá Mágdeburskiego / Ktore zową Speculum Saxonum.

Z Łácińskiego Jezyká ná Polski przełożone / y znowu Drukowáne. Roku

1560.

Cum Gratia et Priuilegio REGIÆ MAIESTATIS, cuius exemplum 12 pagina reperies.

Cim Q. 5862

IN INSIGNE DOMVS TARNOVIÆ.

Hæc quicunq; vides cœleſtia lumina, Phœben
Tarnouiæ, ſtella cum radiante, domus.
Cœleſtes ea ſigna viros, natumq; Patremq;
Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram ſydera lucem,
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec niſi tum poterunt extingui, quando peribit
Hoc cœlũ, et quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

1569

Dźwiecenie Wielmożnemu Pánu / Pánu Janowi Chrystoffowi / Hrábi ná Tharnowie / Kástellanowi Woynickiemu / Stároście Sendomierskiemu / Pánu mnie Láská-wemu.

TEst ten obyczay / iż ći co Kśięgi á pisma iákie ludźiem potrzebne wydawáią / thedy táką prace swą / komu tákiemu Dedykuią / kthorego rozumieią być they powagi / pod ktorego by Imieniem pisánie ktore czynią było ludźiem wźietsze / y przyiemnieysze / y ktoryby mogł być tákim rzeczam / ktore piszą / powodem y obroną. A ponieważes W. M. z Domu stárożytnego sławnego / w ktorym záwsze byli Ludźie / Rzecz pospolitą miłuiący / á ktorzy spráwiedliwości sye dźierżeli / y iey pomagáli / iákoż y czásu ninieysze-go J. M. Pan Oyćiec W. M. Pan Sławny /

ktory zá wieku swego áż do tych czásow / y czásu pokoiu / y czásu walki Rzeczy pospolitey stawnie y pożytecznie służył / czego ia pisániem swym vkracam / iż rzecz iáwna á wiádoma ludźiem iest. Aby kto nie mnimał że pochlebować chce / gdyż o żywych pisáć / o ich vczynkoch / o ich dźieiach / á zwłaszczá o tych / ktorychby dobrodźieystwá vżyć mogł niegdy : thedy sye tákich rzeczy przeto vchraniáią zá żywotá wydáwáć : Bo ácżkolwiek kto prawde mowi o żywych / wszákoż zawisni Ludźie ináczey nie vmieią iedno pochlebstwu przyczytáć : iák dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych słyszy / nienawiści przypisuie. A iż ty Ksyążki ktore na Polskie przełożono / á przes mie Drukowáne są / około czynienia Spráwiedliwości są / przez ktorey żadna ziemiá / żadne Krolestwo spráwować sye dobrze niemoże / Tedy tego potrzebá áby sye Spráwiedliwości czynić kożdy vczył / zá czym iuż wszytko dobre pochodźi : bo gdźie Spráwiedliwość iest / tá czyni zgode miedzy Ludźmi / boiaźń złym áby niegrzeszyli : gdźie spráwiedliwości niemász / tám sye dobrze nic dźiać niemoże / Bo pismo mowi / Propter iniusticias transferuntur regna de gente in gentē. A thák nie tylko Krolowie / Ksyążetá / ále thez y Senatorowie / y wszytcy ktorzy Rzecz pospolitą

spráwuią /

ſprawuią/albo o niey rádzą/máią vmieć Spráwiedliwość czynić/ iżby Páná Bogá przodkiem znáiąc/ nie obłudnie / ále s práwego ſercá go chwalili/y iego ſye Náuká ſprawowali: Rzecz pospolitá ſwoie/ieſli chcą iey dobrze ſłużyć/á dobrze ią ſprawować/áby ią ználi:bo Rzeczy pospolitey nieznáiąc/tám dobrá á pożyteczna rádá być niemoże. Bo rádá w kożdey potrzebie/wedle ſpoſobu kożdey ziemie ma być dawaná á czynioná. Ná przykład:Ktoby chćiał rádźić o Polſkich rzeczach ſprawuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiego/ tákże też Weneći / álbo inni ludźie mieli ſye ſprawować wedle obyczáiow polſkich/tedyby to ſtáć niemogło. Trzebá thež ku Spráwiedliwoſći y ku wſzytkim innym rzeczam áby kożdy przełożony pożytek rzeczy pospolitey/wiecey miłował niż ſwoy własny:Abowiem kto wiecey miłuie własny pożytek niżli pospolity/pożyteczny być w Rádach niemoże / gdyż łákomſtwo wſzytkim rzeczam dobrym przekáża/ własne á poććiwe dokonánie/przodkiem Spráwiedliwość. Żadne práwá / żadne Sądy niemogą być dobrze ſprawowány od łákomych/wſzytki złoſći/wſzytki roſpuſty/ wſzytki wyſtępy/ będą bes pomſty/gdźie to może odkupić złotem. Nie ieſt nic tak Swietego/áni tak pobożnego/czego nie zgwałći łákom-

ſtwo: A ták ktorzy w Rzeczy poſpolitey co ſpráwuią/ łákomſtwá ſye bárzo wiárować máią.
A iż też niegdy pokoy á niegdy walki po ſobie bywáią/trzebá ſye ſtáráć/ áby y czáſu pokoiu/y czáſu walki kożdy táki vmiał ſye zgádzáć/á przychylác rádámi ſwymi/ták iáko potrzebá ná ten czás nieſye. Czáſu pokoiu/ naywietſza potrzebá/áby była kożdemu ſpráwiedliwoſć: á rozeznáwác/álbo czynić ſpráwiedliwoſć bes vmienia Práwá żadny dobrze niemoże: á ták trzebá práwo vmieć. Czáſu walki/ áby miał też náuke y ſpráwe rzeczy rycerſkich/iákieby mogł/á pan Bog by mu vmieć dopuſcił: y moc Nieprzyacielſką y ſwoie widzac wedle czáſu ták o Obronie myſlił/rádźił/ álbo ią też ſpráwował/iákoby rozumiał napożyteczniey być ſwey rzeczy poſpolitey. W rzeczach też tych/ ktore ſye po innych kráiach dźieią/áby ſye też ſtáráł/żeby wiádomoſć miał/iáka być może: ieſliby ſye gdźie indźie co dobrego dźiało/coby też v nas mogło być/ áby ſye o to ſtáráł/ żeby też to v nas było: á coby źle/áby tego przeſtrzegał / áby ſye to do nas niewnioſło. Thež gdźie przyydźie czynić przymierza/tráktaty iákie/odpowiedźi ſtrony rzeczy poſpolitey/áby wtym opátrzny vmiał być/áby Rzecz poſpolita omyłką álbo błędem iákim nie była vwiedźioná. A iż tho ſą wielkie á

trudne rze-

trudne rzecczy/trudno á snadź niepodobno/ áby kto wtym wszytkim doskonáły być mogł/wszákże iednák / im kto wiecey tych rzeczy wsobie ma/ tym też wiecey pożyteczny rzeczy pospolitey iest. A iż/iákom przed tym powiedźiał/W. Miel:M. s tego domu/Tego Oycá/wtey Rzeczy pospolitey nászey vrodźił sye/ kthemu iże też ma poniekąd wiádomości innych kráiow Krześciánskich ktore W. Mielm:M. widźiał: ktemu też rośćie/ áby niegdy obyczáiem Przodkow swych Rzeczy pospolitey dobrze służył: Tedym W. Miel:M. przeto Dedykował thy Ksyążki / áby Mielmożnośćią swą y przykładem Oycowskim / W. M. Sprawiedliwości strzegł / y owszem ią dźiałał/ y pomagał iey kożdemu / thák vbogiemu iáko y bogátemu. Acz są Práwá rozne / á wszákoż zrozumienia iednego / tedy thęż łácniey rozumieć y drugie/á zwłaszczá tych/ktorych ludźie pospolicie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oswiecona Mielmożność Wászá będźie miłował Sprawiedliwość/będźie miłował páná Bogá/ktory dał náuke/ Będźiesz miłował páná Bogá ze wszystkiego sercá.etcet. Bliźniego swego iáko sam syebie/ á wtym zależy wszytek Zákon:á też to przyrodzony iest zakon / Czegobyś nierad ábyć czyniono/ tego nie czyń drugiemu. Nie radby żadny / áby

krzywde miał/

krzywde miał/nie ma iey też czynić nikomu. A krzywdá bywa czyniona / nie tylko ze złości/ ale też y z nieumieietności/ á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie skrzywdźić/gdy iedno ten co sądźi/ álbo rádźi / wedle Práwá czyni. A przetho ty Xsyążki Jásnie Wielm: W: M. posyłam potrzebne ku Sadom / á proſze pokornie / áby W: Wielm: M. te praca rąk moich / iáko od Służebniká swego naypowolnieyszego/ raczył wdźięcznie y w obrone swoie przyiąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny służebnik/

Lázarz Andryſowic.

PRzemowá ku Czytelnikowi.

ACzkolwiek wiele Artykułow opuszczono ktore w Práwie sa / á nieczesto á-ni záwsze sye przytráffuia / Drugie też nie sa potrzebne ku spráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore też nie thák szeroce opisáne / iáko w Práwie stoia. Wszákże ták wszytko nápisano / iż kożdy wyrozumie / iáko ktora rzecz skázáć ma. A gdzieby też thego potrzebá / thedy w Lácinskim Exemplarzu to naydzie coby sye opuscito ex industria: telko ty sa opisáne Artykuły / ktore pospolicie á obecnie sye przygadzáia / á o ktore lu-

dźie obecnie przed Sąd przychodzą/ á do Práwá sye vćiekáią. A przeto áby w Miásteczkach/ gdźie dobrych Práktykow niemász/ tákże też Szláchtá/ y Vrzednicy/ ktorzy Imienia spráwuią/ á miedzy Ludźmi á poddánymi Spráwiedliwość ich rozeznawáią/ áby rzeczy ty ktore sye obecnie miedzy ludźmi przygadzáią/ vmieli á wiedźieli iáko sądźić/ á spráwiedliwość vznáwáć máią/ Aby nie z głow sądźili/ ále wedle Práwá pisánego/ gdyż kożda rzecz kthora sye wedle porządku z práwá dźieie/ tedy sye spráwiedliwie dźieie/ á co nie wedle práwá/ to iuż krzywdá á niespráwiedliwość: y z dobrym sumnieniem to być niemoże/ gdy kto nie wedle Práwá sądźi/ bo sye może omylić y obłą-

dźić/ á z-

dźić/á z niewinnego winnego bdźiátáć/ á z winnego niewinnego/ Albo temu przyſądźić/ ktho do czego ſprá-wiedliwoſći niema / á tego odkázáć kthoꝛy ſpꝛáwiedliwoſć maꝛ: O co ſye trzebá páná Bogá bać/ ktoꝛy roſkázał ſpꝛáwiedliwie Sądźić: Iuſtè iudicate filij hominum, y ná drugim mieyſcu/ Dum tempus accepero, iuſtitias ueſtras iudicabo. A ták kto ſye niechce omylić/ tedy ſye práwá piſánego dźierżeć/ á wedle iego ſądźic. Ták czyniąc/ nikomu ſye w iego ſpꝛáwiedliwoſći nieubliży/ á ſumnienia też złego nie bedźie mieć potrzebá/ ponieważ tho ieſt

Regula Iuris, Quod Iure fit, iuſtè fit.
&c̃.

Priuilegij à S.M.R.POlonorum concessi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hîc inseruimus.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS

DEI GRATIA REX POLONIÆ, MAGNVS DVX LITHVANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &c. DOMINVS ET HÆRES.

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in communem vtilitatem suis propriis Impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publicè edendum, & petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico commodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui libri ei oblati fuerint magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hæbraici, aut etiam lingua Polonica, aut Hungarica cõscripti: eos nullo impediente Typis mandare possit,

vel ipse

vel ipse vel filius ipsius Ioannes: ita tamen vt subiaceant Legib: & consuetudinibus in hac Impressoria arte de iure obseruari solitis. Nos etiã consulere indemnitati eorum uolentes qui magnis suis impensis cõmuni vtilitati prodesse student, ideo et præfatum Lazarum ipsiusq; filium Ioannem PRIVILEGIO & Edicto NOSTRO REGIO munimus, & tenore præsentium pro NOSTRA authoritate edicimus, Statuimus, & districtè inhibemus, ne quis Typographus, seu Impressor, seu Bibliopola, mediatè vel immediatè Nostro Regno subiectus intra Decennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuendere, siue hîc siue extra Regnum, Libros excusos à præfato Lazaro seu filio eius: sine expresso alterutrius consensu. QVI secus fecerit, præter amissiõem librorum, hic per æmulationem impressorum, mulctam quoq; sex marcarum, auri puri, pendere irremissibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas Fisco Nostro cedat, altera prefato Lazaro, vel Ioanni filio eius legittimo. In cuius rei Fidem & Testimonium SIGILLum Nostrum præsentibus est appensum. DATum Vilnæ, tertia die Aprilis. Anno DOmini, Millesimo, Quingentesimo, Quinquagesimo Octauo. Regni Nostri, Vigesimo nono.

Reyestr dla łácwiey-szego náleźienia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

O Spadkách á o Bliskościách. List j.
O Niewiástách y o Dźiewkach / á o Gieradźie. List iij.
O Przedawániu y o kupowániu Imienia / y o wzdániu Práwá. List x.
O Dawnościách. List xiij.
O Długách á o Dłużnikách. List xiiij.
O Swiádkách / o Dowodźiech / y o Odwodźiech. List xvj.
O Przysięgach. List xx.
O Jednániu á Zgodách. List xxj.
O Rękoymiach. List xxij.
O Gwałćiech / Gwałtownikach / o Nieżoboystwie / y o Ránách. List xxiij.
O Złodźieystwách / o Krádźionych / álbo Náleźionych rzeczach. List xxvij.
O Więźniách á o Złoczyńcách. List xxx.
O Pożodze. List xxxj.
O Sfałszowániu iákiey rzeczy álbo kupiey. xxxj.
O O piekunách. List xxxj.

O Dźiećiach

O Dźieciach ktore lat niemáią. List xxxv.
O Testámenciech. List xxxvj.
O Zastáwnych álbo pożyczánych / á ku chowániu dánych rzeczach. List xxxvij.
O Naiemnikach á o Naymiech. xxxix.
O Szkodách domowych. List XL.
O Zwierzetách szkodzących. List Xlij.
O Sedźiach y o Spráwiedliwości czynie. Xlij.
O APellácyach. List Xlix.
O Przekazkách / prze ktore sye ieden może wyiąć / gdyby ku Práwu nieſtánął / iáko Lácinnicy zową Legale impedimentum. List L.
O Jármárkach. List Lj.
O Wielkierzu. List Lij.
O Przywileiach / Chyrográfiech / y o Rece własney. List Liij.
O Sługach. List Liij.
O Prokuratorách. List Lv.
Státut około gwałtow w Toruniu vczyniony / Roku M. D. XX. Lvij.
Drugi Státut M. D. XXvij. Lviij.
Trzeci Statut M. D XXXviij. List Lix.
Nauká á sposob bronienia / czásu przygody złey ogniowey. List Lx.

Początáiąſye Artykuły Práwá Máydeburſkiego.

Naprzod o Spadkach á o Bliſkoſciách.

Rodzáiu poki ſą ći co idą ná dol/iáko Synowie/Bráćia/Syoſtry/ieden po drugim/ Bo ſą w iedney Liniey/ Dźiewki/ Wnękowie/ Práwnękowie/ poki iedno proſtey Liniey ſtawa w rodźie: ći biorą Spadek ieden po drugim: Ale gdy tych nieſtánie/ co idą proſtą Linią/ Tedy przed tymi bliſzſzymi co z boku idą/ biorą ći/ ktore zową po łáćinie Aſcendentes, iáko ieſt Oyćiec/ Mátká/ Dźiad/ Bábá. etcet. Ći biorą ſpadek przed tymi przyrodzonymi/ co z boku przychodzą/ á nie s proſtey Liniey rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxonum lib:i, Artic: 17. Et Iure Mun:art:63.

MIedzy Pobocznymi / y Stryy y Wuy / álbo Ciotká przychodzą po spadek / Tedy kthorzy są iednákiey bliskośći rowni sobie w rodzie / biorą iednáko spadek przed dálszymi : Wszákże Synowcy / Syestrzency / ktorzyby zostáli / po Rodzicách swych / máią to Práwo rowno s Stryymi / y s Ciothkámi / iákoby też byli żywi Rodzice ich / máią też brać spadek rowny / thyle ileby ná Oycá álbo ná Máthke ich przydź miáło : Bo Rodzice ich práwo im swe przyumieráią. Speculo Saxonum lib:i,art:17. Et Iure Muni: art:66. in Glosa. Et Spec:Saxonum lib:i,arti:5.

WNekowie gdy ostáną po Dźiádu / gdy im też Oyćiec vmrze / w Dziedźictwie s Stryymi / y s Ciotkámi z dawná y teraz bráli dźiał / á Wnekowie po dźiewkách niebráli: A wszákoż tho iuż skázono / y ták iuż po Dźiewkách / iáko po Syniech biorą bliskość Wnekowie. Abowiem nie iedno Mężczyzná álbo Białagłowá / sámy ku rozmnożeniu rodzáiu / Ale iáko Bog / y Mężczyznę y Niewiásthe stworzył / ku rodzáiowi / Ták też oboim w bliskośći imienia ma być rowność zachowaná. Spec:Saxon: lib: i, arti:5. Et ad idem lib:ij,arti:20. Et lib:i,art:3. et artic:17. Et Iure Muni:arti:63.

Potomſtwo ieden po drugim tedy ſye iuż w ſyodmym rodzáiu kona. Bo tham iuż rodzay przeſtawa. Speculo Saxon: lib: i, art: 3.

Gdy ktho z Dźiećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi Mátke ich / kiedy ty Dźieći zeyda przez płodu / á Mátká ich ie przeżywie / tedy nikomu nie przyumra / y nikt inny niebedźie po nich ſpadku brał w Dźiedźicznym ich imieniu / iedno Mátká ich własna. Speculo Saxo: lib: iij, artic: 38.

Dźieći ktore ma ktho z nieſlubną żoną / ieſli ią po tym poymie / tedy iuż takie Dźieći ſą iako y ty / co ſye w Małżeńſtwie vrodzą / y biorą Dźiedźictwo s tymi / co ſye z Małżeńſtwá narodźiły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſye pothym ſtánie vczyni ie iako s poſlubney żony. Speculo Saxonum libro i, articulo 51.

Imienia áni Dźiału nie biorą z Bráćią Kárłowie áni kárlice / ſzaleni / głuchowie: ále ſye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum lib: i, arti: 4. (.) (.) (.)

Mąż gdy vczyni żenie ſwey Dożywoćie ná imieniu / ieſliby Dźieći iey pomárły / kto-

rym ono imienie náležało: tedy tákie Dźiedźictwo álbo Włosność po nich przypada Máthce ich/ktorey w tono tákiego imienia swego przyumieráią. Iure Municip: arti: 57.

Rzeczy kthoreby zostáły po kthorym Rzemieślniku/á zwłaszczá ku rzemiestu należące/tedy nie idą ni ná kogo innego/iedno ná potomki álbo bliższe. A żoná do tego nie ma nic áni to do Gierady przysłusze: oprocz thego Naczynia/ktorymby sámá żoná robiłá/tedy tho ku Gieradźie przysłusze/iáko iesth Tkáckie naczynie. Iure Muni: arti: 23, in Glosa.

Potomkowie kthorzy po Oycu álbo po Mátce ostawáią/ktorzy nie są z imienia odprawieni/zá żywotá Rodźicow swoich/Tedy biorą imienie przed thymi/kthorzy iuż są od swych Rodźicow odprawieni/że iuż wezmą odpráwe od nich zá czesć ich/áże iuż mieszkáią kożdy ná swym chlebie. Speculo Saxon: lib: ij, art: 20. Et lib: i, arti: 13. Et Iur: Muni: arti: 57.

A ieśliby thácy odprawieni/chćieli dział mieć/wszythko pod przysięgą powinni położyć co wzieli/á wszythko w dział puścić. vt de hoc Spec: Saxo: lib: i, art: 13. A powinni ie będą s sobą w dział wpuścić/ci co nie byli odprawieni: o-

procz żeby

procz żeby ſye vkazało/ żeby ſye przed tym z imienia wyrzekli/tedy działu brać nie mogą. Wypiſano też rzeczy/ ktorych nie powinni kłáść w dział/ći co ſą iuż odpráwieni: iáko gdy co ktory po żenie weźmie/álbo gdźie Oyćiec álbo Matká dádzą Synowi álbo Dźiewce ſzáthy/y inne rzeczy/ poki w zdrowiu ſą. Co thež zyſzcze álbo wyſłuży ná Walce. etcet. vt de hoc Speculo Saxon: lib: i, articu: 10. Et Iure Muni: artic: 57. Et Specu: Saxon: lib: iij, articu: 20.

POtomkowie ktorzy oſtáną w imieniu/ieſli ieden s nich vmrze: Dudzy ktorzy zoſtáną Bráćia álbo Syoſtry dźielą imienie miedzy ſye. Ale ſye to rozumie/ gdźieby Máthki żywey nie mieli/ ná ktorą po Dźiećiach imienie ſpada/ gdy ktore z iey Dźieći zeydźie bes płodu. Iure Muni: artic: 57.

IMienie gdy miedzy ſobą Bráćia álbo ſyoſtry dźielą/ Stárſzy dźieli/ Mlodſzy wybiera. Speculo Saxonum libro ij, artic: 29.

GDy vmrze Niewiáſtá/ Imienie iey ná Dźieći przypada. A ieſli Dźieći iey pomrą/ tedy ono imienie ná Oycá ich przypada: á przyrodzeni s ſtrony Mátki/ po tákich dźiećiach

nie biorą spadku/gdy Oyćiec żyw/iedno Oyćiec: toż też y o Mátce ma być rozumiano/ że po tákich Dźiećiach nie bierze nikt spadku iedno Oyćiec y Mátká poki żywi: gdźie ieden s nich zeydźie/ bierze drugi s tych: iáko sye to nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 17. Et Iure Municip: articulo 63.

Umrze ktho/kthory niema áni Bráćiey áni Syostr rodzonych z oboich rodźicow: tedy bliszszy/co są w rowney Liniey/ták z Rodzáiu Oycowskiego iáko y Mátczynego/ rownym práwem biorą imienie kthorego im przyumrą. Speculo Saxo:lib:i,artic:17. Et Iure Mun: art:63.

Jesli kto spadek bierze/ktory iest z innego práwá/z inney Jurisdiciey: ma postáwić Rekoymie álbo sye vissić/ iesliby ktho bliszszy ozwał sye do thego imienia/ á odzierżał ie s práwá/ iż to co bierze ma zásye wrocić. A to iest s práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

Dźiećinne wszythki rzeczy ktore w imieniu Dźiećinnym zostawáią/ thedy ták Mężczyzny iáko Białeglowy rowny spadek y rowne práwo máią: oprocz Gierady á Hergiewetu.

Speculo

Speculo Saxonum libro i, Articulo 27.

CJ ktorzy w Potomſtwo iákie wchodzą / że biorą imienie / álbo Dźiedźiczne: álbo Niewiáſty ktore biorą Gierade / álbo Potomkowie / co przychodźi ná nie Hergieweth / tedy to czynić powinni: Naprzod kto Dźiedźictwo bierze / długi powinien płacić. Spec: Saxo: lib: i, arti: 6. Gierade Niewiáſtá kthora bierze / powinná łoże vſtáne dáć Mężowi vmárley żony: po kthorey Gierade bierze. Speculo Saxon: libr: iij, articu: 38. Kto bierze Hergiewet / to ieſt zbroie / bliſzſzy któremu ſye doſtánie Miecz / tho ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią / ten iáko Opiekun powinnoſć te ná ſobie nieſye że powinien w Sądźie bronić Syeroty tey ktorą ſye opieka. Iure Municip: articulo 26. Et Articulo 49.

NEkthome rzeczy / Máż po żenie bierze / y iemu ich przyumiera / oprocz Gierady / gdźieby thego nie oddáłá zá żywotá s przyzwolenim Mężowym. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. Et libro iij, articu: 76.

O Niewiástach/ y o Dziewkach/á o Bieradzie.

Maż po żeniney Smierći/wszytki rzeczy rucháiące bierze: oprocz Gierady/ the bierze co nabliższza w rodźie vmárley niewiásty: mimo thez własne Syny iey/ bliższza w rodźie Gierade bierze/y nie może iey nikomu áni Mężowi Testámentem oddáć/ á od bliższych w rodźie oddálić: á inne rzeczy ruchome thedy Maż po żenie bierze. Speculo Saxon: libro iij, artic:76. Et artic:80. Et Speculo Saxon:libro i, artic:31.& artic:20.

Bieradá to iest/ co ty rzeczy do niey przystuszáią/ Száty niewieście/ kráiáne álbo iuż poczete/Sukno álbo Płotno/y ty rzeczy ktore ku niewieściemu vbiorowi náleżą/ álbo czego zá Mężá vżywálá. Ale gdźieby Maż kupczył suknem/ álbo płothnem/ chociaby poczete było/

thedy to

tedy to nie idźie ženie ále Potomkom/ álbo bliſz=
ſzym vmárłego / thylko ſye rozumie o tych rze=
czach kráiánych / kthoreby nie ku kupiectwu ná=
leżały / ále thylko ku chodzeniu á vżywániu do=
mowemu. ¶ Też do Gierady przyſłuſzáią / ko=
nie ktorymi robiono/krowy/wieprze/ y inne rze=
czy/iáko gesi/ kury/ ſkrzynie/ ſkrzynki małe/ zło=
to ná niciach/ wezgłowia/ poduſzki/ przeſcierá=
dłá / rzeczy łáźienne/ len / pierſcienie / ktorych zá
Mężá vżywáłá/ wience / Kſyegi/ ná ktorych ſye
Niewiáſty modłą/ zwierciádłá. Iure Muni:arti:
23. et artic: 57. Et Spec:Saxo: libro i, articulo 24.

Dźiewká ktora oſtawa w domu/v Rodźi=
cow/ á niewypráwiona od nich/ tedy po
Mátce bierze Gierade : á tá co iuż wypráwio=
ná / niema ſnią brác Gierady dla tego/ iż thá co
iuż wypráwioná/wźiełá iuż wypráwe ſwą/ á tá
czekáłá/ y ku ſzkodźie y ku pożytku : Bo ſnadźby
też tákich rzeczy nic nieoſtáło:A ták cokolwiek tá
kich rzeczy wezmie / niepowinná thego s Syo=
ſtrą dźielić. Spec:Sax:lib:i,artic:5. Et Spec.Saxo:
libro ij,articu:19.Et libro i,articulo 13.

Mąż żony ſwey ſzáthy / ieſliby zá iey zdro=
wia / álbo żywotá zá potrzebą záſtáwił/
potym żoná vmrze / á bliſzſza domaga ſye Gie=

rady : Mąż powieda że zá potrzebą zá zdrowia żony ſwey ſzáthy záſtáwił y pieniądze w chorobie iey ſtrawił : bliſzſza by ſye przedſye dopirálá / gdyż ſye zna / że on záſtáwił / á nie żoná iego : ieſli ma doſyć czynić zá tho álbo nie ? Mąż przedſye to powieda co pierwey / że zá potrzebą / á zá zdrowia żeninego záſtáwił / áże ią thym żywił : ieſli Mąż może dowieſć onym v kogo ſzáthy záſtáwiono / że zá zdrowia żeninego ſzáthy záſtáwił : tedy tá ktora ſye Gierady domaga / ma ſámá ſobie wykupić : á Mąż wtym niepowinien ſzkodować. vt de hoc Speculo Saxo : libro 1, articulo 24. A iż ná potrzebe żenine to vtráćił / á záſtáwił : ieſli mu nie wierzą / przyſyegą tego ma podeprzeć / że ták ieſt. Iure Munici : Articulo 23.

NIewiáſtá gdżieby oddáłá Gierade ná śmierthelney poſćieli / ponieważ nie może nic czynić bes Mężowego przyzwolenia : A ták Mąż ma opátrzyć / áby ſye nic ku ſzkodźie iey potomſtwu niedźiáło : A gdżieby ſye ſtáło / powinien o to odpowiedáć. Bo iáko Mąż żone powinien w chorobie opátrzyć / we wſzytkich potrzebach / ták też powinien opátrzyć / á niedopuſćić / áby ſye co ſtáło / ku ſzkodźie Potomkow wtych rzeczach ktore po śmierći iey ná nie przypadáią. Abowiem żoná oprocz Mężowey woley

áni żadna

áni żadna ſyerotá kim ſye opiekáią/niemogą nic dáć/bes woley ſwego Opiekálniká: á coby ſye w tey rzeczy ſzkody ſtáło / tedy Opiekun powinien to opráwować/iáko o tym Speculo Saxon:lib:ij, artic: 38. A niewymowi ſye tym Opiekun / żem nie był/álbom niewiedźiał / gdyby ſye ſyerotam ſzkodá ſtáłá: Bo powinien wſzythko opátrzyć/ áby przez iego niedbáłość / á nieopátrzenie sierocie/ktorą ſye opieka ſzkodá ſye niedźiáłá. A co ſye Gierady dotycze/ Tedy ieſli odpowie że nie był/ niewiedźiał: y niżli doma był / tym iuż były thy rzeczy przes káplaná wynieſyone/ kthoremu thożoná dáłá/dla miłoſyernego vczynku: tedy bliſzſzy bedźie Práwem thego odíſdź / á niżli go máią w tym pokonáć: A Gierady to ieſth tych rzeczy / iuż nie v Mężá/ ále v tego v kogo rzeczy ſą ma bliſzſza dochodźić. Speculo Saxo:lib:i,arti:11. Et Iure Muni:art:23. Et Specu:Sax:lib:i,artic:24.

GIerady iáko ſye nápiſáło / że żadny nie ma brać iedno bliſzſza Niewiáſty they/ ktora iey odumiera. A ieſli niewiáſtá/ po kthorey Gieradá oſtánie/ nie oſtáwi Dźiewki po ſobie/á maSyná żaká ktoruby iuż ákolitem był/ten bliſzſzy bedźie Gierade wźiąć niżli ſyoſtráMátczyná/ álbo inna bliſzſza. Ale gdyby ſye záſye w inny ſtan odmienił / thedy powinien záſye Gie-

radę wrocić. Jeślizeby Dźiewká była / á Syn też żak Akolit/rowno táki Brát s Syostrą Gieráde weźmie/ iáko o tym Speculo Saxon:lib:i,articulo 5. A iáko przychodźi ná bliższe po Niewieście Gieradá/ták iáko iuż opisano/ co ku niey przyslusze: ták też po Mężu gdyby Synow niemiał/na iego bliższego przychodźi Hergiewęth/ tho iest Miecz / zbroiá / co naylepsza ná iednego człowieká/ Koń co lepszy s Syodłem. O ty wszythki rzeczy gdyby Wdowe vmárłego Mężá żone winiono/ Czegoby s tych rzeczy niemiáłá/ przysięgą odeydźie. A gdźieby ich kilko było Bráćiey rownych w práwie ku thym rzeczam/ Stárszy Miecz weźmie / á drugiemi rzeczámi rowno sye dźielić beda. Spec:Saxo:lib:i,artic:22. Et Iure Muni: artic: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy/Gierada álbo Hergiewethem/ iedno po smierći tych/ ktorzy tego odumrą: dla tego / iżby wiedźieć co bliższey álbo bliższemu ma być dano/ á co ná nie przychodźi. Bo zá żywotá/nie zową iedno kożdą rzecz swym imieniem/ Száty szátámi/Zbroie zbroią:y wolno poki żyw kto swym száffować/ vt de hoc Iure Mun:art:23. ☞ Ieśli kupi Suknia dźiś / á potrzebá mu iutro/może ią przedáć ku swey potrzebie. Także też Mąż zbroie: tylko ná smiertelney pościeli oddać tego nie może / co zá żywothá máiąc / á dobrego

zdrowia

zdrowia miał á chował áż do choroby: A ták w chorobie thego vtrácić nie ma áni może/ y nikomu oddáć ku szkodźie tym ná ktore to przypada/ y po smierći iego niema nikth thego brać iedno bliszszy iáko sye nápisáło. Iure Municip: artic:65.

ZJerady áni Dziedźictwá żoná Mężowi niemoże wzdáć/ bes przyzwolenia Dźiedźicow/á Potomkow. Tákże thez Máż żenie. Speculo Saxonum libro i, articu:31. Et Iure Municip:articulo 65,et articulo 26.

ZOná iesli ma od Mężá swego zápisáne opátrzenie do żywotá/ iáko tho żową Láćinskim iezykiem/Prouisionem vitæ, Tedy żywnosć domowa/ coby ią ku żywnosći ná ieden rok nágotowano/ przychodźi iey wszythkiego połowicá. A gdźieby tákiego opátrzenia do żywothá niemiálá/ Tedy vżywáć thego ma/ iedno poty poki w imieniu syedźi/ á poki iey z imienia Dźiedźicy niewypráwią. Speculo Saxo:lib:i,artic:22. Et articulo 24. Et Iure Muni: articulo 24.

ZOná ktoraby po Mężu swoim ostálá brzemienna/ ná pogrzebie Mężá swego/ álbo też trzydźiestego dnia po tym/ ma tho vkázáć/że iest brzemienna. A gdy sye tákie Dźiecie vrodźi/

po Oycowskiey śmierći/ gdźieby Dźieći Mężá iey / temu tho posledz národzonemu / cześći iego dáć niechćiáły/ Tedy ma dowieść czterzmi Mężmi/y dwiema niewiástámi/co iey w połogu służyły przy národzeniu tego Dźiećiećiá: ktore dźiećie iesli vmrze / Mátce w łono przyumiera. A gdźieby do Kośćiołá doniesion pothym vmárł / thedy w tákiey mierze/ Kápłani/ Mniszy/ Niewiásty świádczyć mogą / że go żywego widźieli : A thák s tąd máią bráć ráde Niewiásty/ áby przy pogrzebie / álbo trzydźiestego dniá opowiedźiáłá / że ią Mąż brzemienną odumárł : á Niewiástá może płod nosić w żywoćie dźiesyeć miesyecy y dwá dni á nie dłużey. Speculo Saxo:lib:i, articulo 33. Et Iure Municip:articulo 96.

GDyby ktho Máłżeństwo z żoną brał / s ktoraby pierwey nie mieszkał / iżby ią z brzuchem poiął / Tedy ten płod kthory sye vrodźi/ gdy w Małżenstwo wstąpią przed czásem/ thákże też kthore sye vrodźi po śmierći Oycowskiey pozniey / tedy nie są zupełnego práwá áby bráły spadek z innemi dobrze národzonemi. Speculo Saxonum lib: i, artic:36. Et Iure Mun:art:96.

ZOne gdy Mąż poymie / á śnią nic nie weźmie/ samby też nic niemiał/ á pothymby sye

społu dorabiáli / tedy żoná po mężowey śmierći czwarta część bierze y Gierade / á trzy części ná potomki Mężowe. vt de hoc iure Municip: Articulo 22. Et Speculo Sax: libro i, arti: 21. et art: 24.

ŻOná pokiMąż żyw niema władzey/áni w posągu/ áni w stráwnych rzeczach/ to iesth in vtensilibus, Ale wszytko v Mężá zostawa/ áż po śmierći Mężowey/toż bierze. Iure Municip: Articulo 24. (:) (:) (:)

NIewiásty żadny przeswiádczyć niemoże: ále bliższa sye sámá odwieść/ gdy ią o co winuią. Specu: Saxon lib: i, art: 46. Et lib: ij, ar: 63.

NIewiáste álbo Dźiewke ktoby zgwałćił/ Tedy táka/ktoreyby sye to stáło/ma to zá rázem obwołáć / y przed vrzędem opowiedźieć. A iesliby w Polu álbo w Lesye sye iey tho stáło/ Thedy skimby sye podkálá / ma swoy gwalth swiádczyć / y ma idź do Wsi álbo do Miástecżká bliższego/ á thám ma swoy gwalt obwołáć/ opowiedźieć y oswiádczyć. A táki káżdy gwałtownik / by thež iáwnie podeźrzána Niewiáste zgwałćił / thedy ná gárdle ma być karan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 64. Et Iure Municip: articulo 38.

NIewiáſty máią mieć opiekuny/ku ſpráwowániu wſzythkich rzeczy: Abowiem przodkiem dla thego że świádectwem nie mogą być pokonáne. Wtore że przez ſye/ iedno przez Opiekuná/nie mogą nic zápiſáć/álbo dáć:áni też w ſwey odpowiedźi/ nie mogą ſzkody żadney nieść. Też práwá vmieć niepowinny: á iż by ich też do Sądu niepowłaczano/A thák ie w tym czczą/ gdyż kożdy woli Mężczyzne o kthorążkolwiek rzecz vpomionąć/niżli Niewiáſte/y świádectwem go przyſtoyniey pokona/niżli Niewiáſte: dla tego że ſye Niewiáſty ſzkody ſtrzedz nieumieią. Speculo Saxonum libro i, articulo 46.

NIewiáſty w Práwie rzeczy mowić nie mogą/áni ſámy przes ſye nic czynić/iedno przes Opiekuná. Speculo Sax: lib: ij, articu: 63.

MĄż żenie gdy viſci rękoiemſtwem/że iey ma oprawe vczynić/ gdy mu Posąg poniey dádzą/wtym niewiánowawſzy iey vmrze: żoná zoſtáła po nim/vpomina rękoymie/ rękoymie ácz niepżą że reczyli/ gdy posąg zápłáca. A poniewaſz posągu nie zápłácono/tedy iey też opráwá nie ma być przez niezápłácenie posągu vczynioná: Ná co bliſzſza oná Niewiáſtá samo-

ſyodmá do-

syodmá dowieść / że posag po niey dano / á zápłácono: á niźliby przeciw iey dowodźić miano / że niedano / y wiáno / nie tylko zápisáne / ále przed ludźmi ktoryby tho wedle práwá swiádczyli / obiecáne: Tedy bliszsza oná tego dowieść / á niźli ia przyaćiele Mężowi / o tho przeswiádczyć máią. lure Municip: Articulo 22.

NJewiástá / gdźieby thež pociągneká práwem Potomki Mežá swego / że wnioslá do Mežá swego Summe iáka pieniedzy: Tedy Potomkowie bliszszy dowieść / iáko po vmárley rece że nic nie wnioslá / niźliby oná miálá dowieść ná wnieseenie: oprocz iżby ia chćieli na dowod s Swiádki iáko po vmárley rece puścić. lure Municip: Articulo 22.

ZOná bes Mežowego przyzwolenia / niemoże nic vtráćić: tákże też y Mežowi dáć / bes przyzwolenia Dźiedźicow. Abowiem to imienie / ktore żoná ma / nie innego práwá do thego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim sye opiekáią niemoże nic dáć / żeby mogło być domnimánie że iáka chytrosćią podszedł / álbo mocą wyćisnął: chociaby też to przed práwem żoná vczynilá / weselą twarzą / tedy to wážyć nic niema / iáko o thym w práwie Cesárskim. Et lure

Muni:articu:26.Et Spec:Sax:libro 1 art:31.

NIewiáſtá ktorey Maż odumrze brzemien ney / Tedy niemoże być z Imienia ruſzoná/ álež Dźiećie porodźi: dla tego/ że to co w żywocie nosi/tedy ieſt Potomek á Dźiedźic onego imienia. Speculo Saxonum libro iij,articulo 38. Et lure Municip: Articulo 96.

NIewiáſtá to ieſt żoná v Mężá/ ácz ieſzcze Maż żyw/może ſye wiáná ſwego domágać / gdyby Maż vtracał/ álbo iákożkolwiek ku vboſtwu idźie/ s tey przyczyny/áby ſyebye Mężá y Dźieći żywiłá.A wſzákoż niemoże tego przedać áni záſtáwić áni dárować poki Maż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 20. Et lure Municip: Articulo 22.

DZiewká ktho:aby byłá wyposáżoná przes Oycá y przes Máthke / Tedy ieſliby ſye niewyrzekłá z imienia / ma mieć rowny dźiał/ z Bráćią álbo s Syoſtrámi: Ale tho co pierwey wźiełá/chceli mieć dźiał / tedy powinná położyć wrowny dźiał/ to co wźiełá.Speculo Saxo:lib:i, articulo 13. Et lure Municip:articulo 57.

DZiewká wyposáżoná/ tedy nie bierze Giera=

dy to ieſt

dy to ieſt Niewieſćiego ſprzetu : iedno tá co domá ieſt/ táka Gierade ſámá bierze : á niepowinná iey dźielić s Syoſtrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Articulo 27. Et lib: 1, articulo 5, Speculo Saxonum. (.) (.) (.)

NIewiáſtá ktora ſye niepoczćiwie chowa/ tráći dobrą ſławe/ ále imienia nie tráći: Abowiem tá przyczyná tego ieſt/ że gdźieby dźiedźictwo ſtráciła ſwoie/ dáłáby ſye iey przyczyná/ że z vboſtwá mogłá nie przeſtáć ſromothnie żyć. A wſzakoż ſye to rozumie o wolnych Niewiáſtach/ że Dźiedźictwá nie trácą. Ale Mężátká/ ktoraby miáłá od Mężá dożywotną opráwe/ álbo opátrzenie/ tá tráći máiethnoſć ſwoie/ gdźieby to ná nie przewiedźiono. Speculo Saxonum libro 1, articulo 5. Et Iure Municip: art: 22.

O Przedawániu y o kupowániu imienia / y o wzdániu práwá.

DZiedźicznego Imienia niemoże nikt przedać á oddálić od swego Potomstwá/tego w ktore też sam wnidźie/ po przodkách swych : oprocz tego gdyby kthory Syn / álbo Dźiewká bili Oycá álbo Mátke: álbo gdyby sye Rodźicy stárzeli/iżby ich niechćieli chować/żywić : álbo iżby ie z Imienia wypądzáli / álbo kthorymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stali : Tedy s tych przyczyn moga od nich oddálić Imienie/Rodźicy ich : ále ináł niemoga. A chociaby przedał álbo oddálił / thedy gdy oni nie przyzwola / thedy wzdánie nic nieważy: ále co kto sam kupi czego nábędźie/to może bes przyzwolenia Dźiedźicow á Potomkow swych przedáć y dárować komu chce : á ma the moc mieć wPráwie:oprocz kto Dźieći własnych Potomkow swych niema/ iedno Bráćia / thedy

wolno

wolno mu ſwe przedác/bes przyzwolenia Brácktiego. Spec:Saxo:lib:i,artic:17.in Gloſa.Et lib:iij, art:83.Et libro i,articulo 52.Et lib:i,articulo 84.

GDyby ktho ktorą rzecz przedał/á przed Sądem niewzdał: A ten komuby przedano/ bylby tego w dzierżeniu/ á záſyeby thego dochodźił/ á przałby że nieprzedał/gdyż tego w Kſyegách niemáſz: tedy ten kto dźierży/ bliſzſzy ieſt dowieſć/ że to kupił/świádki/przyſyegą/ niżliby thego dowodźić miał/ że nieprzedał/ álbo nie dárował. Abowiem ten ktory ieſt w dźierżeniu/lepſze práwo zá ſobą ma/ niżli ten co go o tho gába álbo pozywa: Bo powod niema zá ſobą wiecey/ iedno przyſyegę á świádki/ kthorymi by chćiał dowodźić: A ten kogo winią/ ma zá ſobą dźierżenie/przyſyegę y dowod przes świádki/ iáko kupił álbo mu dárowano: á dowod ſámotrzećiemu przychodźi. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.Et libro ij,articulo 36.

GDźieby też było wątpliwe práwo/ thák powodowe/iáko też tego pozwánego co dźierży: Tedy Dźierżáwcy ſkázuią dowod/ dla thego że lepſza Condicia thego co dźierży/ niżli tego co niedźierży.Speculo Saxonum libro iij, articulo 4.

DZierżenie to vtwierdza práwo kożdemu

ktoby iákie miał: s ktorego żadny nie może być ruszon iedno prawem przewyciężony. Speculo Saxonum libro ij, articulo 24. Et libro iij, articulo 83. Et lure Municip: Articulo 29.

KTo by Jmienie przedał á bronić był powinien / ieśliby bronić niemogł / przeciw temu ktoby o to czynił imienie: tedy then komu imienie przedał / powinien imienie wrocić / swe pieniądze záśye wźiąwszy / co zá to dał. lure Municip: articulo 116. Et Speculo Saxonum libro i. Articulo 9. Et libro iij, Articulo 35.

ŻAdny nie może lepszego práwá innemu spuścić / iedno iákie sam ma. lure Municipali articulo 23. Et Articulo 29.

JMienie gdyby ktho przedał / oprocz przyzwolenia Dźiedźicow / ná ktore Jmienie spáść ma: tedy thákie przedánie nic nieważy: oprocz ktho kupi sam nábedźie / tho może przedáć bes przyzwolenia. A gdy Dźiedźictwo álbo Jmienie komu wzdawáią v Práwá / á ći ktorymby tá rzecz należálá / bedąc przy práwie milczeliby / á niemowiliby áni przeciwili śye temu: tedy po tym przeciw themu iuż mowić nie mogą. W Práwie theż Máydeburskim / ktho co sobie

przed prá-

przed Práwem oprawi/ á záchowa/ to mu w práwie ma idż. Specu:Saxo:lib:i,artic:52. Et Speculo Saxo:libro ij,articulo 6. Et Iure Mun:art:20.

Dziedżictwo álbo Jmienie/ ieśli kto dawa álbo zápiśnie: thedy to przed práwem ma być vczyniono/ dla tego áby ty rzeczy porządnie szły/ y dostátecznie mogły być doświadczone/ y dowiedżione/ gdżieby tego potrzebá byłá. Iure Muni:arti:55. Et articulo 20. & articulo 140.

Jmienie gdyby ktho komu obiecał wzdáć/ á w tymby vmárł/ niedokonawszythego: niepowinien tego Syn dżierżeć: Bo bliższy śye zostáć w imieniu Oycowskim/ niżli then co kupił: A wszákoż pieniądze wrocić powinien ktoreby Oyciec zá to wźiął. Specu:Saxo:lib:i,arti:9. A wszákże śye to ma rozumieć/ coby sam nábył á przedał: gdyż innego dziedżictwá niemoże przedáć bes przyzwolenia Potomkow własnych.

Jmienie iáko iest dwoiákie/ Dziedżiczne y Ruchome: ták też dwoiáka spráwá około niego. Dziedżictwá/ á tego co ku Dziedżictwu należy/ tego bes przyzwolenia własnych potomkow nie może nikth oddáć. Ruchome rzeczy/ kthore z mieyścá ná mieyśtce mogą być przenie-

śyone/ ty

syone / ty oddáć kożdy może álbo przed Sądem álbo Testámentem: oprocz Gierady á Hergiewethu. A to sye ma rozumieć gdy kto niemocnym bedąc / smierći sye iuż nádźiewáiąc thákie rzeczy odkázuie. Speculo Saxon:libro i,articu:52. Et ad idem Iure Mun:articulo 21. et articulo 61.

SDyby kto dom kupił/á kupiwszy żeby sye weń wprowádźił / ácżby mu go ieszcze niewzdano/ tylko áby iuż zadátek kupiwszy dał/ w tymby then dom zgorzał / thedy ostátek zá co stárgował powinien zápłácić / gdy iuż onym mieszkánim potwierdźił kupno. Gdźieby wtym domu kupnym nie mieszkał / á przał sye że by go nie kupił / thedy bliższy sye odwieść że nie kupił. Iure Municip:Articulo 140.

SDy ktho Imienie wzdawa álbo że ie komu Dekretem przysądzáią: Tedy ten co by sye mienił bliskość mieć / ieśli oblicznie przy Sądźie bedźie / ma zárázem przećiw temu mowić: Abowiem ieśli milczy á niemowi o to/tedy iuż iákoby przyzwalał. Specu: Saxon:lib:ij,arti:6. Gdźieby nie był oblicznie / á był pod tymże práwem / ma czás oto mowić Rok y sześć niedźiel. Speculo Saxon:lib:iij,artic:83. Et Iure Muni.articulo 20. Et Speculo Saxon:libro i,articulo 70.

Dźie by ktho przedał Jmienie / áleby go ieszcze nie wzdał / y dzierżenia niedał: A ieśliżeby rzecz oná zginełá / álbo iáką szkodę wźiełá: tedy ten ná tym szkoduie co przedał / á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił / to co zádał trácí. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali arti: 140. Et Speculo Saxonum libro i, articulo 9.

O Dawnościách.

Dawność o rzeczy Dźiedźiczne / o stoiące y o leżące. Stoiące / iáko sa Domy / Folwárki. Leżące / iáko sa Role / Ogrody. A ták o tákie rzeczy / ktho syedźi pod iednym Práwem / iáko to zową pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić / ma to czynić niźli rok y sześć niedźiel wynidźie. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 83. Et lib: ij, articu: 36. Et artic: 44. Et libro i, articulo 70. Et Articulo 28.

Dawność we wszytkich rzeczach iest: o-

procz rzeczy ktore przyſłuſzaią Skárbowi wierzchniego Páná/álbo Rzeczypospolitey: rzeczy kośćielne zginęłe/v kogo by záſtáne: ſłudzy niewolni/ktoryby vćiekli: rzeczy krádźione/álbo gwałtem wźięte/ Tákie rzeczy dawnośći niemáią: ále w innych wſzytkich rzeczách/ tedy ieſt dawność. Speculo Saxon: lib: i, artic: 29. Et lib: ij, arti: 44. & artic: 25. & articulo 36. libro eodem.

DAwność rzeczy ruchomych / kthoby o nie nieczynił Rok y dźień / tho ieſt rok y ſześć Niedźiel. Nierucháiących rzeczy / gdy kto kupi/á zá wzdánim wedle práwá dźierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem ſyedząc / rok y ſześć niedźiel milczy / doydź tego niemoże: ktoby niebył thám gdźie Imienie leży / chodźił po ſłużbach / po rzemieſłech / tedy Dźieſięć lat dawność / ku dochodzeniu bliſkośći/álbo imienia/ktoreby nań wedle práwá przyſłuſzało. A ktoby w źiemi niebył/ ále w cudzych źiemiách / temu Trzydźieſći lat y rok idźie dawność. Speculo Saxonũ lib: ij, artic: 44. Et Iure Muni: artic: 21. et artic: 140. Et Speculo Saxo: libro i, articulo 28. Et libro ij, articulo 31.

ZAſtáwne Imienie to dawnośći niema/że ie záwſze bliſzſzy może wykupić. Speculo Sax: lib: ij, artic: 24. Et Iure Muni: artic: 20. et art: 140.

DAwność nie iesth w żadney rzeczy / gdźie niemász dárowánia álbo przedánia / tho iest zapisu ná co / álbo iż ktho dźierży / gdy iedno zá práwem nie dźierży: tedy w thákiey rzeczy dawnośći niemász. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 44. Et libro iij, articulo 4.

DAwność nie idźie Dźiećiam poki lath niemáią / o procz gdy iuż ku láthom przyydą: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym prawem á niemieszkáły nigdźie indźie / á milczáłyby rok y sześć niedźiel o swą krzywdę: thedy iuż dawnośćią tráćić mogą. Iure Mun: art: 21. Et lib: 1, art: 70

O Krzywdy iákie gdy ná kogo żáłuią: poki rok nie minie / ma odpowiedáć. Gdy rok minie / ten ktory sye mieni mieć krzywdę / nie ma iuż mieyscá o to czynić. Specu: Sax: lib: iij, art: [illegible]

O Długách á o dłużnikach.

DLug iáki/gdy Zoná zá Męża viśći/á Mąż vmrze/á ostáwi imienie po sobie/ná kthorymby oná miáłá dożywoćie: tedy táka żoná zostáła po Mężu/niepowinná długow Mężowych płáćić/choćiaby sye zá nie viśćiłá: ále Potomkowie będą winni płáćić/poki onego Vmárłego imienia sstawa. A gdźieby iego imienia niedostáło/tedy dopiero żoná/zá co sye viśćiłá/powinná płáćić s swego. Bo żony niepowinny płáćić długow Mężow swych. Speculo Saxo: libro i, articu: 20.

DLug thez gdyby komu miano płáćić/ná dźień náznámionowány/á on by niebył: Tedy iedno on dźień stráći: ále pieniedzy á długu swego tym nie tráći. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 11.

GDźieby kto znał dług á dawał fánty álbo imienie/á powiedałby że pieniedzy niema/áni śrebrá/áni złotá: tedy ma przysyądz/że thego nie ma: á dłużnik będźie powinien od niego bráć to co dawa: A vrząd Mieyski przysyegły/ma to oszácowáć zá co stoi. Speculo Saxonum lib: i, artic: 70. A iesli ma czym płáćić/te-

dy do osmi dni/ potym do trzech dni/potym do dwu dniu/ potym do zachodu Słońcá/álbo do iutrá ma być skazána płaca:oprocz żeby Gość był ktoryby iednego dniá do Sądu przyiechać niemogł/tedy ták przetkiego roku płácić niema. Speculo Saxon:lib:i,articu:5. Et Iure Muni:artic:27. A ieśli zakład to iest thy rzeczy kosztownieysze niżli dług/przytym to zostawa/co nádwyższ czyie iest: ieśli niedostánie/tedy ten powinien dołożyć á zapłácić. Specu:Saxon:lib:i,artic:70. Et Iure Muni:artic:46.& artic: 27. To też co da w zakłádzie dłużnik / tedy ten kto pożyczył / może obrác miedzy thymi rzeczámi co chce brác. A gdzieby ruchomych rzeczy niedostáło/tedy z dziedzictwá ma być płácono. Speculo Sax:libro iij, articu:39.

Długow gdy sye kto przy / thedy mu przychodźi odwod iáko nie dłużen. A ieśli sye nie przy długu/ále powieda że zapłácił: tedy sámotrzeć ma przysyadz że zapłácił:oprocz gdzieby Sądem nań dowiedziono/ álbo gdzieby zápisány dług był/ á on by sye przał / tedy odprzysyadz sye nie może: gdyż to co sye práwem dzieie / práwem by sye też to vkázác miało / że zapłácił. Iure Munic:artic:27. A gdy kto dług zna / thedy ma być skazána płaca do dwu niedźiel. A gdy dług wielki / tedy do dwunaście niedźiel. Speculo Saxonum

xonum lib:ij,artic:6.Et Iure Munici:artic:34.

DLugi ktore zostáną po vmárłym / thedy naprzod przed wszythkimi długi ma idź nákład ná pogrzeb/ á pothym sługam myto ich/ y wiáno álbo opráwá ma naprzod idź przed innemi długi : á zwłaszczá iesli sye pierwey opráwá stáłá / niżli Mąż ná thym imieniu długi zápisał:A dłużnicy przed Trzemidźiesty dni o dług ktory im vmárły był został / nie mogą Potomkow gábáć/áni Sedźia może ich ćiądzáć. Speculo Saxonum libro i,articulo 22.

DLugu áby niepłáćił Dźiedźić/ iżby sye przał/ że Spadku niewźiał : iesli nań dowiodą że fałszywie záprzał / á iż Spadek wźiał : tyle dwoie ma zápłaćić / ile dług niesye. Speculo Saxonum libro i3,Articulo 6.

DLużniká swego iesli kto poćiągnie do práwá / iesli nie osiadły / tedy vrząd gdy go strona powodna o to żąda / powinien tákiego viśćić / áby práw był á práwu dostał : Ma thez mianowáć powod iáki to dług o ktory pozywa/ áby obwiniony mogł tym lepiey wyrozumieć/ a obáczyć máli znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

Chyrográff ieśliby kthо miał ná dług / á czásby minął / ktory ná Chyrográfie opiśano/zápłácić: ieśli powie dłużnik że zápłácił/Samotrzeć tego ma dowieść / thо zwyczay ták nieśye: A zwłaszczá gdy iuż czás minie/ ná ktory zapłátá być miálá.

Długi iáko śye pierwey nápiśáło płácą z rzeczy ruchomych / álbo z Dziedzicznych. A gdźieby dłużnik niemiał czym płácić / tedy do więzienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70. Et Spec: Sax: libro iij, artic: 39.

Dług troiá odpowiedź / á káżda ma ośobliwe práwo : Jeśli prośto żałuią / żes mi winien : Ten co go winią / ma przyśyądz śam iż niewinien: ieśli rzecze żem zápłácił/ thedy śámotrzeć ma przyśyądz iż zápłácił. Jeśli rzecze żes mi to odpuścił/á ten śye ktemu nieznа: powod bliższy śwą przyśyegą tego dowieść / że nieodpuścił. Specu: Saxon: libro i, art: 65. Et lib: ij, articulo 6.

Dług gdy kto śzperuie ná cudze imienie/ Tedy pierwszy śzperunk / then idzie náprzod: wszákoż kthoby nieprzypozwał / ná trzy Sądy vczyniwszy śzperunk / á on coby poślędz

śzperun-

szperunkował / będźie przypozywał / y przewiedźie pierwey práwo / áż do końcá: Tedy ten iuż będźie bliższy imienia / niżli on co pierwey szperował / á w práwie nic nie czynił. Gdźieby też kto / áczby szperował inny przed nim / przyszedł posledz / y szperowałby / á vkazałby zapis álbo Chyrográff ktoryby miał ná dług / Tedy iednák przed onymi co pierwey szperowáli / á zapisu ani Chyrográffu niemieli / tedy thego szperunk pierwey poydźie / choćia posledni / gdy iedno zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Processye Sądowym ták sye záchowywa.

Długi rozmáitymi sye obyczáymi płácą: Ale gdy iedno świádectwo thego będźie iż kto zapłácił / tedy od płácenia wolen / gdy będźie świádectwo dostátheczne godne thych co wiedzą: álbo co słyszeli / álbo widźieli iż tho co pożyczono / że zapłácił. Długie też / iż da ktho rzecz swoie / zá tho co mu dłużen / á dłużnik tho przyymie / tedy iákoby gotowe pieniądze dał. Trzećie iżby ktho był co winien Głuchowi / ktory mowić niemoże / Tedy świádectwo tych ktorzy widźieli że mu dano / waży. Czwarte / ieśli dług swoy vkaże ná swym innym dłużniku / á ten komu winno to / przyymie / y ná thym przestánie: Thedy ći co słyszeli / świádczyć mogą.

Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6.

O Swiádkach/o Dowodźiech/ y o Odwodźiech.

SDyby kto powiedał/że mu był vmárły winien/y vpomina sye bliższym po smierći vmárłego/ iáko Synowi po Oycu/ álbo Brátu po Bráćie/ álbo inszym bliższym: przyszłoby odwieść sye sámosyodmym/ że ich przodek niebył winien tego długu: A wszákoż iżby snadź Potomkowie niewiedźieli o tákim długu/ á then co powieda że mu dłużno/ pewnie wie: tedy temu kto o dług żáłuie/ sámosyodmemu przysyegá przyydźie/ y ma dowieść sámosyodm/ iáko mu było winno. A gdy dowiedźie/ płácić mu máią bliższy. A to sye rozumie/ gdźieby bliższy przysyadz niechćie-

li / á puścili dowod powodowi. Speculo Saxon: lib:i, artic:6. Et libro iij, articulo 31. Et Iure Mun: articulo 67. Et articulo 103.

BY kto żałuie ná kogo o rzecz niewidoma/ ktorey pokázać niemoże: tedy obwiniony bliższy sye odwieść. Ale ieśli pokaże ktoraś rzecz/ktora ma lice/suknią/konia/bydle/ álbo rowne tey rzeczy / tedy powod bliższy dowieść / iż to iego rzeczy są. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

SWiádkowie niemáią ináczey swiádczyć/ iedno że pewnie wiedzą / álbo że byli przy tym/gdy sye tá rzecz stáłá/ álbo iż słyszeli od niego co nań żałuią / że powiedał / álbo zeznał / że ták było iáko ten żałuie: y gdyby przysyegáli/tedy máią przysyegáć że wiedzą o tym że tho rzecz spráwiedliwa iest/o co przysyegáią. Jesli o Dźiedźictwo álbo o Dźiedźiczne rzeczy swiádectwo ma być/ álbo o długi że ie zápłácono/ktoreby były niezápisáne: Tedy tho ludźie osyedli czynić á swiádczyć / pod przysyegą máią. Ale o Długi proste zápłácone / thedy może swiádczyć chociá nieosiádły. Iure Mun: articu:106. et articu:107. et artic:108. et arti:109. et artic:110. et art:112. Et Speculo Saxon:lib: ij, artic:11. et artic:22.

SWiádek ieden w práwie Máydeburskim niewáży nic/iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, articulo 54.

SWiádczyć niemoże Człowiek złey sławy/ áni nágániony/szalony: Dźieći co lat niemáią. Specu:Saxon:lib:i, articu:8. A Niewiásty nie mogą swiádczyć iedno w niektorych rzeczach/ktore są w práwie opisáne/iáko o thym wyższey.

SWiádectwo Swiádkow niewáży nic/áż pierwey przysyegą: á ná Swiádki/ktho sye ciągnie/ieśli niedowiedźie/ vpada w swey rzeczy. Spec:Saxo: lib:i, arti:53. Et lib:iij, artic:19.

SWiádczyć gdy Ráyce máią/ nie trzebá im przysyegáć/kiedy iedno tho swiádczą/ co sye przed ich vrzedem dźiáło Rádźieckiem. Abowiem ponieważ przysyegli ná vrząd/tedy im ma być wierzono. Ale gdy swiádczą/ tylko z Osob swych/iżby nie tego swiádczyli/co sye przed ich vrzedem dźiáło/ále z osobná/ gdyby iáką rzecz extra ludicialiter factam, swiádczyli/ komu/że byli przy tym/kiedy sye stáło/álbo dźiáło/ że wiedzą o tym: tedy tákowe swiádectwo nic niewáży/chociá Ráycá swiádczy álbo Przysye-

żnik álbo Woyt/ áż przysyega iáko inszy Swiádek/ gdyby im wiáry dáć niechćiano. Iure Mun: artic:102.et artic:11.et artic:32.et artic:74.Et.Speculo Saxon:libro iij,articulo 25.

BDy ná kogo żáluią/á swiádki nań máią/ tedy niemoże obwiniony sam przećiwko Swiádkom odidz: Ale s tylemże Swiádkow ma sye oczyścić.Speculo Saxonum libro i,arti:15. Et ad idem Speculo Saxonũ libro ij, articulo 11. Et Iure Municipali articulo 75.

PRzysyeżnicy máią swiádczyć/ gdy ktho komu wzdawszy imienie/da mnie wwiązánie/ á ich Swiádectwo ma mieć mieyscze: y co oni w takiey rzeczy swiádcza/ powinien poswiádczyć Sedźia/ álbo Woyth co oni znáią. Speculo Saxon:lib:iij,artic:88.et artic:25.Et Spec: Saxon:lib:i,artic:8.Iure Munic:artic:32.et art:52.

SWiádek nie wezwány/ áni ktemu s Prawá przypedzony/ ku swiádectwu może być niepuszczon: Abowiem ktho swiadczy bes potrzeby/ á w przysyege sye wdawa/ podezrzenie o sobie czyni że s takiego swiádectwá pożytek mieć ma/álbo s przychylności/ álbo że lekki człowiek álbo szalony/ gdyż tho szalonego oby-

czay/ cho-

czay/ chocia go niepytaią/ tedy powieda. A ták thaki może być od swiádectwá odrzucon/ á ku swiádectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 31. Et libro i, articulo 8.

Gode ktora strony miedzy soba vczynią/ y zakład wtym założa/ powinien kożdy dzierżeć: á ieśliby ktora stroná zruszyłá to/ á niechciáłá tego dzierżeć/ á pociągnełaby o to do práwá druga strone: tenby powiedźiał/ że sye o to ziednał: thedy bliszszy tego dowieść Jednaczmi/ że sye ziednał/ á niżli ten co sye przy/ że iednánia nie było. Speculo Saxonum libro i, articulo 8. Et lure Municip: articulo 51. et articulo 53.

Dowodźić ná ktora rzecz iest rok záwity/ á ku wywiedźieniu Swiádkow/ rok y szesć niedźiel/ ma być dan. Speculo Saxonũ lib: i, articulo 62. Et lure Muni: articulo 75.

Dimienie álbo o Dźiedźictwo/ gdyby komu przyszedł dowod: tedy ma dowodźić sámosyodm: A wszakoż práwo dzierży/ że może sámotrzeć/ gdy iedno z ludźmi osiádłymi/ á s tymi co do tegoż práwá przyslużáią/ przysyeże. lure Municipali articulo 106. et articulo 107, et articulo 108.

NA Swiádki ktho sye bierze / álbo komu przysyege skaża / á dosyć themu nieuczyni ná roku ná ktorym dowodźić ma / swą rzecz trácí: oprocz ktoby legale impedimẽtum przynioſt / czemuby tego ná ten czas vczynić niemogł. Speculo Saxon: lib: i, artic: 62. et lib: íj, articulo 12.

SWiádkowi ktoryby swiádczył zá kim / iżby mu kto przygáne vczynił: zárázem tego ma dowieść / w czym go wini. Speculo Saxonum libro i, articulo 51.

CZłowiek kożdy bliższy ieſt / gdźieby mu szło karánie ná gárdle / álbo ná zdrowiu / álbo też o imienie bronić tego / á odwodźić sye / niżliby go kto pokonáć miał. A to sye ma rozumieć / gdźie iáwna rzecz nie ieſt. Spec: Saxon: lib: i, articulo 8. & articulo 15. Et artic: 18. & arti: 64. Et lib: íj, arti: 26. Et libro iíj, articulo 38. et articulo 37. Et lure Municipali Articulo 111.

CI ktorzy ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy / dowodzą swey rzeczy Swiádki godnymi / álbo dowody bárzo słuszнymi / álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i, articulo 66.

Dowod żadny nie iest dostátecznieyszy / á pewnieyszy / iedno kthory Sądowy iest / bo thu iuż przysyegi nietrzebá: Abowiem co sye przed Sądem stánie / thego iuż nikt záprzeć niemoże. Speculo Saxonum lib: iij, artic: 18. et arti: 19.

O Przysyegach.

PRzysyądz gdyby ktho miał o kthorą rzecz obwinion= ny / żeby sye Przysyegą odwieść miał: thedy może chceli puścić przysyege powodowi / co nań żałuie: á powod mu iey záśye zdáć niemoże / gdy ią przyymie / iedno przysyądz chceli. Acz to o Rękoymiách nápisano ná przodku / Ale theż to ma być rozumiano o powodźie y o obwinionym. Speculo Saxonum libro iij, articulo 11.

Rękí swey gdyby sye kto przeć chćiał / że nie= pisał listu álbo Chyrográffu / álbo iákie= gożkolwiek fálszu / ktorymby nań dowodzono:

tedy po=

tedy powod sámotrzeć przysyągszy / bliszszy nań dowieść iż tho iego reki pisánie / niżli sye on odwieść. Iure Municipali Articulo 109.

PRzysyege iesliby komu skazano s práwá / ktoryby był z inney Iurisdicyey / tho iest z innego práwá / á czásby był iáko w práwie zową ligatus, to iest wiązány / w ktory czas żadnych przysyąg nieczynią: thedy Sędźia niema odkłádáć thákiey przysyegi: oprocz iżby stroná przyzwoliłá. A kożdy wszedy przysyegą odeydźie gdźie nań iáwnego dowodu niemász. Iure Municip: arti: 117. Et Spec: Sax: lib: i, artic: 7. & articu: 15. et Articulo 18. Et libro ij, Articulo 10. Et Iure Municipali articulo 46.

GDy ktho po vmárłey rece długu iákiego dochodźi / Thedy ma samosyodm przysyądz. vt de hoc Speculo Saxonum lib: i, articu: 6. A iesli też kto ná kim długu dochodźi s Swiádki / powinien s tylemże Swiádkow sye oczyśćić. Iure Muni: articulo 103. & articulo 67.

ZWyczay też to dźierży / że kogo winią o co / á zwłaszczá o długi / á on przysyegą odchodźi a czyni tho iuż nieraz / ále wielekroć ku ludzkiey szkodźie: táki iuż bywa podeźrzány y niedopusz-

czáią mu

czáią mu sámemu przysyegáć iedno s Swiádki. To sye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry iest zá práwo. Bo kto czesto ná cudzą szkodę przysyega / nieprzystoyna rzecz áby mu sámemu wierzono.

PRzysyege komu skáża / álbo że sye sam ná to pozwoli / też przed Jednaczmi: Thedy gdy temu dosyć nieuczyni / rzecz swą trácí. A iednaczmi może kożdy dowieść nieinák iákoby sye to przed Sądem działo. Speculo Saxonum lib: i, articulo 8. et lib: ij, articulo 11.

SDyby ktho przysyądz miał / y byłby gotow to vczynić / czásu náznámionowánego / á powodby przysyegi słuchác niechciał / bedąc oblicznie / álbo też ná Roku nieśtánął / áby przysyegi przysłuchał: Tedy ten iuż od przysyegi wolen / y ma to iuż ták wážyć iákoby przysyągł: oprocz żeby then co miał przysyegi słuchać / vkazał legale impedimentum, czemuby ná ten czás nie mogł być. Speculo Saxonū lib: ij, articulo 11.

O Jednániu á Zgodách.

JEdnánie kthoreby sye stálo nie przed Sądem / thedy syedmią świádkow ma być dowodzono:y ma the moc iednánie / iáko też rzecz osądzona: Abowiem / przysłusze tho / wiáre chować miedzy ludźmi / co sye ieden raz podoba y stánie / thego trzebá strzedz y dzierżeć. Aczkolwiek nápisano iest w Terćie / iżby sámosyodm miał dowieść iednánia: Ale iednák thák w práwie nápisano / że iedno sámotrzeć dowodźi. Iure Munici:artic:52. et art:53. Et Specu:Saxonum lib:1. articulo 8.

JEdnacze gdy iednáią tedy co wyrzeką á= by to dzierżano / zaklad założyć máią. Iure Municipali articulo 53.

O Rekoymiách.

Rekoymie są dwoi / iedni ktorzy reczą/zá kogo przed Sądem/álbo vrzedem. Drudzy ktorzy reczą tám ná stronie/ći mogą iesli sye przą Rekoiemstwá przysyegą odidź. Ale rekoymie co Sądownie reczą/tedy gdy Jśćiec niestánie/powinni zań odpowiedáć:á ná Jmienie/álbo ná máietność dłużnikowe niemasye syegnąć wierzyćiel/ áleż pierwey z Rekoymią czynić bedźie ten kto pożyczył. Speculo Saxo:lib:iij,arti: 9. et Iure Mun:artic:117.

Rekoymie powinni są zá tego odpowiedáć zá kogo reczą: y kogo reczą ná postáwienie/powinni go stáwić. A iesli go niestáwią/tedy powinni zań płáćić: oprocz gdy kogo wyreczą/o ty rzeczy o kthoreby kto gárdło zásłużył/a wtym vćiecze wyreczony/Tedy tych pokut/ktoreby on miał mieć/ niepowinni oni nieść / iedno powinni płáćić zań/ to coby wedle Práwá vstáwy/á wáżnośći oney rzeczy było. Speculo Saxo: lib:i,artic:65. Et Iure Munic:artic:31.

POtomkowie powinni Rekoymie wybá-

wić/z rekoiemſtwá/ty ktorzy reczyli zá Oycá ich/ ktory vmárł. A ieſli imienie álbo máietnoſć po vmárłym wezmą/ powinni dług zapłácić: Jeſli nic po nim niewezmą/ płácić niepowinni. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

Rekoymia ieſli zá kogo reczył/ iż miał przyſyądz/ tedy ieſli vmrze ten zá kogo reczył/ powinien ſam rekoymia przyſyądz/ to co Jſćiec vczynić miał/ álbo zań płácić. A gdźieby w tákiey mierze Rekoymia przyſyądz niechćiał/ tedy może puſćić przyſyege temu/ ktory go o rekoiemſtwo práwem gáda. A ten powod chociaby mu záſye przyſyege wzdawał/ Rekoymiemu/ thedy nie bedźie záſye powinien rekoymia przyſyegáć. Speculo Saxo: libro iij, articulo 11.

Rekoiemſtwo/ ktho ze Sądownie ma być czyniono: Naprzod o ſzkode/ ktoreyby ſye trzebá nádźiewáć/ iż ktho ma dom zgnily/ może Sąſyádowi przes to ſzkodá być/ álbo co podobnego ktemu/ Albo iż ſye kto iſći/ áby ſtał ku Práwu á vſpráwiedliwił ſye. Thež Opiekunowie/ ktorzy czynią iſtotę Dźiećiam kthorymi ſye opiekáć máią. Iure Muni: articulo 27. Et Speculo Saxonum lib: i, articulo 65. Et libro iij, arti: 17.

Rekoymie gdy zá kogo reczą ſpolną reká/

ieſli ie-

ieśli iednego zá wszythki pociągną do Práwá/ wszythek dług płácić powinien. A wszákoż ma mu być záchowaná Akcya przećiw drugim rękoymiam/ co śnim reczyli / áby swoie cześć co ná nie przyydźie zápłácili. Gdźieby też then ieden zápłácić niemogł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno / dochodźić może. Y gdźieby wszyſtki pozwano / tedy iuż kożdy powinien záśye płácić co nań przyydźie / zá co reczyli. A gdźieby ktho dług zápłácił/ á ten komuby zápłácono/ przałby śye tego / Tedy temu dowod przyydźie ze dwiemá Swiádkomá / ktho powiedźiał że zápłácił. A gdy ma ktho rękoymią po kim / tedy niemoże pierwey z Iſtcem dźiáłáć / aż pierwey z Rękoymią bedźie oto czynił. Spec: Sax: lib: iij, art: 6. Et Iur: Mun: art: 31. Et lib: iij, art: 39. Et Iur: Mun: art: 117.

Reczyli kto zá kogo/tedy ten komu dłużno/ thedy niemoże pierwey s swym Dłużniękiem czynić/áż z Rękoymią pierwey. Speculo Saxonum lib: iij, artic: 39. Et Iure Muni: artic: 117.

Rękoymia gdy reczy koniá / álbo iákie bydle postáwić / á w tym koń álbo ono bydle zdechnie: Tedy ieśli go pozowa/áby ono bydle postáwił/ma skore onego bydlećiá przed Sąd przynieść. A gdźieby mu niewierzono/ żeby onego bydlećiá skorá byłá/ma przyśyądz/tedy bedźie

wolen. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

WYreczyłby ktho kogo ná postháwienie/ á tenby wtym czásye vmárł/ żeby go rekoymia postáwić niemogł/ Tedy gdy dowiedźie rekoymia/ że iśćiec vmárł/ wolen od rekoiemstwá/ niepowinē zá to nic szkodowáć. Sp:sa:li:iij, ar:10.

NA rekoiemstwo nikogo niemáią dáć ná wietszą summe/ iedno iáko iego máietność niesye: oprocz długu: Tedy iáko wielki dług/ ták wedle they summy ná rekoiemsthwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 10.

REkoiemstwo powinna rzecz stáwić/ gdy stroná żąda temu kto imienia niema. Osyádłemu niepotrzebá: álbo gdyby ktho zakład dał/ gdyż kto ma czym płáćić/ álbo zakład kłádźie wiecey czyni niżli ten co rekoymie stáwi. Speculo Saxon:lib.ij, articulo 5. Et Iure Mun. artic:27.

O Rekoiemstwo kto żáłuie że mu reczono o dług/ ten kto przy/ tedy przysyeże sam: á iesli s Swiádki żáłuie/ sámosiodm ma przysyądz. Spe:Saxo:lib.ij, ar:6. Et lib.iij, art:85. Iu:Mu:ar:31.

REkoymiemu wszytká obroná należy y ma ią mieć/ ták iákoby ią też iego Iśćiec miał/ to iest Princypał/ zá ktorego reczył. Spec: Sax:lib:ij, arti:4. Et Iure Mun:art:34. et artic:117.

O Gwałćiech/gwałtownikach/o Mężoboystwie/y o Ránach.

KTo komu Gwałt czyni/á ná ten czás w obronie gdy Gwałthowniká zábiye/nic zá to niepokupi/ieśli sámotrzeć tego przysyegą dowiedźie/iż tho ná swym gwałćie vczynił. Abowiem nie wkożdey rzeczy winien mężoboystwá/á owszem ten co to w swey obronie vczyni/á kto broniąc ćiáłá á żywotá swego/vdźiáła tho/ma być rozumiano/że słusznie á nieprzećiw práwu to dźiáła. Lotry thez ná drogách/kożdy zábić może. Abowiem ten kto sye broni/słusznie tho czyni: á ten kto sye ná drugiego syega/niespráwiedliwie tho dźiáła. Speculo Saxonũ lib:ij,articulo 69.

GWałt kto vczyni w dźień Swiety/tedy bronić go tho niemoże: Ale przedsye ma być sądzon/thež y dniá Swietego/ gdźieby był poiman. Specu:Saxo:lib:ij,artic:10.et articulo 66.

GWałtem kthoby komu Imienie wźiął/ ktoreby nań miało spáść/ niedoczekawszy śmierći tego po kthorymby ie spadkiem miał wźiąć/práwo swe tráćt. y Syn może być wydźiedźiczon/thym obyczáiem/ gdyby odiął imienie Rodźicom swym zá żywotá ich. Speculo Saxo: libro iij,articulo 84.

JEśliby kthory człowiek był ránion/á vmárł z rány: álbo że then co ránił wymawiałby sye tym/ że nie z rány vmárł/ále że mu inna chorobá przypádłá: tedy ma tho stać ná świádectwie Lekárskim/ ktorzy ránnego leczyli. A ieśli gdźie sye tho stánie/że iedno ieden Lekarz ieśt/ tedy ma stać na iego świádectwie/á zwłaszczá gdyż ná wielu mieyscách táki Lekarz przysyegły bywa. A ieśliby vmárł trzećiego dniá ránny/thedy iuż ma być rozumiano że z rány vmárł. Speculo Saxon:libro ij,articulo 16.

ZAbićie głowy w Máydeburskim Práwie/ płaca ma być cálym Wergieltem/ tho ieśt

dwádźieśćia Złotych Polſkiey monety: Ale wedle zwyczáiu/ktory ſye w Polſkim Práwie zácho wywa/ Tedy s tych Miaſt/ w ktorych wżdy ſą ludźie znákomitſzy/ zá głowe Trzydźieści grzywien. W mnieyſzych Miáſteczkach Pietnaśćie grzywien. We Wśi/Dźieſyęć grzywien.

KOmu wezmą Imienie gwałtem/álbo s niego wybiją: Napierwey/niżli ſye też tá ſpráwá przetoczy albo dokona/ma być wdźierżenie wrocon wybity. Y gdzieby go do Práwá ćiągniono/álbo pozywano/niepowinien odpowiedáć/ázby mu pierwey imienie wrocono/ktore mu gwałtem wźieto. Speculo Saxonum lib: ij,articulo 10.

CJco zábiją Oyce/Mátki/Dźiádá/Ciotke krewne ſwoie/álbo ácżby ſam niezábił/że o tym wiedźiał/ álbo naprawił: zaſzyty w worze z źwierzety/ktore ſą w Práwie nápiſáne/ma być w wode wrzucon/á vtopion. Speculo Saxonū libro ij,articulo 14.

NA Gwałćie álbo ná złym vczynku kogo poimáią: ná Rękoiemſtwo nie ma być dan: iáko o tym Specu:Saxon:libro iij,artic:9. Et Iure Municipali artic:117. Ácz też przy/thedy go

to wſpomoc niemoże: Abowiem Powod ſámo-
ſyodm go poprzyſyadz á dowieſć nań może. Or-
telu też łáiáć: á przeto przeć ſye niemoże/gdy go
ná iáwnym vczynku poimáią: álbo theż vczyni-
wſzy że vcieka/imą ij wtym: álbo ieſli krádżio-
ne rzeczy w iego ſkrzyni/álbo komorze/gdżie ſam
klucz noſi nayda ſye: oprocz żeby kto inny klucz
nosił/álbo żeby go indżie chował/żeby go ktho
doſtáć mogł: álbo żeby były rzeczy ták máłe/że-
by ie mogł dżiurą álbo oknem wrzućić/Tedy ſye
o tákie rzeczy ſprawić może/że ich nieukradł/áni
o nich wiedżiał. Speculo Saxo: lib. ij, articulo 35.

KTo zábije vmyſlnie/wedle Práwá ma
być karan. Kto zábije przygodnie/iż tho
iáwno bedżie/gárdłá ſtráćić niepowinien/ied-
no záplácić. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 38.

DRány nie może być obwinion/iedno ie-
den z drugimi czynić może iáko s pomoc-
niki/iż ſye mogą odwieſć: A wſzákoż y pomoc-
nicy ieſli ſye znáią/że bili/Tedy bedą ták winni/
iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum
libro ij, articulo 46.

ZA gwałtowne rzeczy poczytáią/co w Prá-
wie Máydeburſkim zową Manuale factū,

Złodźieyſtwo kogo ná nim vchwyca: Mężoboyſtwo / vmyſlne / nie przygodne: gwałt domowy: álbo też y gdźie indźie rozboy: v kogo też rzeczy krádźione náyda w iego komorze / gdźie ſam klucz nosi / czego by oknem wrzucić niemożono. Speculo Saxon: lib: i, artic: 26. Et lib: iij, arti: 35. et artic: 54. Et lure Muni: artic: 27. et artic: 115.

JEſtyby kto miał krzywde od kogo / á práwem tego niedochodząc / ſamby ſye tego mścił: tedy práwo iuż ſwoie traci. Bo nikth w ſwey rzeczy Sędźią nie ma być / áni ſam ſobie ſpráwiedliwoſći dźiáłáć / á gwałtu drugiemu. Speculo Saxo: libro iij, articulo 13.

JEſtyby kto obwiedźie Vrzędem / á vkaże ie: bliſzſzy iuż ná nie dowieść niżli ten / kogo winią / gdyby práł á chćiał ſye odwieść. lure Municipali articulo 89.

JEſtyby Gwałtem nikth nikomu imienia nie ma brać áni dźierżenia odeymować: áleżby pierwey práwem tego doſzedł / iżby mu dźierżenie przyſądzono. Jeſliżeby też rzecz kto ſwoie náłaſł v kogo / á gwałtem ią wźiął: rzecz one traci. Jeſli thež kogo gwałtem z dźierżenia wypędźi / iáko Gwałtownik / ma być karan. Jeſliby thež

kto mniemał że iego rzecz á wźiął cudzą: tedy gdy przyſyeże/ że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz ſtoi ma zápłácić: gdźieby tego niedowiodł przyſyegą/ tedy ma być karan/ iáko łupieżcá. Speculo Saxon: lib: ij, articu: 70. A ktho co gwałtem dźierży á nie zá żadnym Práwem/ tedy dawnoſći w tym niemáſz. Specu: Saxo: lib: iij, articulo 4. Et libro i, artic: 29.

Gorące Práwo kogo ima ná nim/ że mu o gárdło idźie/ iako o Mężoboyſtwo/ álbo o gwałt: Tedy trwa Czterzy á dwádźieśćiá godźin. A gdy minie gorące Práwo/ thedy oprocz ſłuſzney przyczyny/ iżby ná ten czás przećiw tákiemu niemożono poſtępić: o gárdło iuż thákiemu nie idźie/ ále płácić á doſyć czynić ma. Spec: Saxon: libro ij, artic: 9. et libro i, art: 66.

Gwałt domowy/ álbo gdyby kto złodźieiá w domu ſwym záſtał: tedy to ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie ieſt iuż początek ſkárgi/ á zá tym pokonáć go ſámoſyodm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iáć niemożono. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 64. Et Iure Municip: articu: 36. et articu: 37. A gdźieby zá rázem gwałtu nieobwołano: tedy iuż ſye bliſzſzy odwieść obwiniony. Iure Municipali articu-

lo 38. A tákie wyſtepy gdźie ie obwołáią/á dowod iuż ná nie bedźie iáſny / Thedy iuż poprzyſyegáć nietrzebá. Speculo Saxo: lib: i, articulo 15. Et Iure Mun: articulo 40. A iáko złoczynice/o ktory iáki wyſtep máią być karáni/tedy to ieſt. Speculo Saxonum libro ij, articulo 13.

ZA Rány nieſzkodliwe ſzelągow trzydźieſći: á Sedźiemu zá wine/ſzelągow osm. Speculo Saxo: lib: ij, artic: 16. Támże w tym Artykule ſtoi: Gdźieby thež pálec álbo zab wyćieto álbo wybito / zapłátá ma być / Wergieltu dźieſyąta cześć: to ieſt kopá/á Sedźiemu ſzelągow ſześćdźieſyąt. A ty ſzelągi wedle Práwá Sáſkiego/ ſą ieden zá dwánáśćie pieniędzy. A wſzákoż práwo poſpolite to ieſt Státuth Koronny / obmawia ták / że o rány y o głowe w Mieśćiech y we Wśiách nie Máydeburſkim práwem ále Polſkim ma być ſądzono. Aczkolwiek tego nie nápiſano/ po czemu głową ma być płáconá / Człowieká Mieyſkiego: A wſzákoż z zwyczáiu ták dźierżą/ iż s tych Miaſt gdźie ſą wżdy ludźie znákomitſzy / álbo kupieccy / thedy zá głowe Trzydźieści grzywien. Z Miáſteczek tych mnieyſzych thedy piethnáśćie Grzywien. Zá Kmiećiá Dźieſyęć Grzywien.

KV gwałtowi gdy ij obwołáią/ kożdy powinien bieżeć. vt de hoc Spec: Saxon: lib. i, articulo 53. Kthoby niebieżał/ w karánie vpada. Speculo Saxonum lib. ij, artic: 71. A wszákoż w Mieśćiech zwyczay á postánowienie ieśt/ iż nie wten czás gdy kto ná gwałt woła/ ále gdy zádzwonią ná Ratuszu ku gwałtowi bieżeć máią: á to dla tego/ snadźby kto pijány/ álbo szalony záwołał/ zá małą álbo zá żadną przyczyną/ zá czymby sye mogło wiele złego ostáć: ále gdy zádzwonią/ iuż ieśt znák/ że to idźie s stárszych/ á z vrzędowego roskazánia. A thák w Mieśćiech máią thego pilnie strzedz/ áby dzwonek ták był chowan/ á opátrzon/ áby dzwonić weń nikth niemogł/ iedno kiedy vrząd roskaże: zá dobrą bácznośćią/ áby sobie w tym szkody nieuczynili/ á nie vpádli w ty pokuty/ ktore w Polskiey Koronny Práwie ná to sa postáwione.

O Złodźieyſtwách / o krádźżionych álbo ná- leźżionych rzeczach.

KRádźżione rzeczy niemáią idź nikomu ku pożytku: ále ktoby ie zástał máią mu być wrocone: á dawnoſćią ſye nikth w tym niemoże bronić/ chociaby dawno kupił krádźżioną rzecz: A zwłaſzczá w tych rzeczach tym wiecey/ktorich iáwnie nieukázuią: Ale choćby rzecz widoma / iedno że krádźżiona / iáko koń/bydle/ktoby s kąd przyiął á poznał / thedy w tey rzeczy dawnoſć nie idźie: A wſzákoż niemoże być rozumiano / áby ſam vkradł / gdy tego nietáił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36. Et lure Municip: articulo 56.

KOniá gdy ſye kto imie v kogo/álbo rzeczy krádźżioney: thedy gdy ſye ćiągnie ná zawodźce ten v kogo zástano/ma mu być dopuſz-

czono. Iure Municipali articulo 132. et artic: 135.

RZeczy nálezioney ktoby niewrocił: á nayda ią v niego/ ma być karan iáko o złodźieyſtwo. Tákże też v kogo by kradźiona rzecz záſtano/w iego ſkrzyni/álbo w iego komorze/do ktoreyby ſam klucz nosił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodźieyſtwo: oprocz żeby ták mála rzecz była/ ktoraby oknem wrzucić mogł: tedy ſye ſprawić ma że niewiedźiał. Speculo Saxonum libro ij, articulo 35.

ZLodźieyſkie rzeczy v kogo záſtána/ á dowiodłby że ie kupił/ ieſli nie Jſtcem/ thedy Litkupniki: thedy mu iuż o karánie nieidźie/ Ale zá co kupił/ thedy ty pieniądze traci. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36.

GDyby kogo obwiniono o rzecz kradźiona/ ktoraby v niego záſtano/ á on by zaſtępce poſtáwić niemogł/ od ktoregoby to miał: tedy gdy ſye Litkupniki wywiedźie/ iż tho kupił/ o gárdło mu nieidźie: Ale powinien to co v niego záſtano gdy dowiedźie then czyiá rzecz ieſt wrocić: álbo ieſliby tey rzeczy niekrył/ á iáwnie ią vkázował/ ieſli ná koniu/ iżby ná nim iáwnie ieżdźił/ Tedy zá dowodem tego/ czyiáby to rzecz

byłáwłasna vkrádźiona / powinien wrocić: á nic innego o to niepokupi/ten co v niego záſtano/iedno te rzecz trácí. Speculo Saxonum lib:ij, articulo 35.et libro iij,articulo 36.Et ad Idem Iure Municipali articulo 56.

KRádźiona rzecz ſwoie/ gdyby kto v kogo záſtał/niema iey gwałtem bráć: A ieſliby ią gwałtem wźiął / może być poiman / y przed Sądem o to obżałowan. Iure Munici:artic:27. et artic:112. Et Speculo Saxonũ libij,articulo 25. Et articulo 70.et articulo 35.

KTo co naydźie á niewroći / álbo chowa ſkryćie/á potym to nayda v niego:zá złodźieyſtwo ma być poczytano.Albo kto rzecz złodźieyſką kupi/tákże ią też chowa ſkryćie.Ale chocia kto rzecz złodźieyſką kupi niewiádomie/á nie tái thego / niechowa iey ſkryćie/ okázuie ią iáwnie/ten zá złodźieią nie może być mian. Speculo Saxonum libro ij,articulo 37.

ZLoczyńſtwo/czworákim obyczáiem może ieden popełnić : ieſli ſam co vczynił/ ieſli rádźił innemu ná to : álbo ieſli roſkazał : álbo ieſli złoczyńce przechowywał/ álbo rzeczy/thák złodźieyſkim obyczáiem od nich bierze. Speculo Sa-

xonum libro ij, articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

Z Boża álbo owoce/gdy kto wnocy s Polá vkrádnie/ álbo s Sadu/ álbo z Gumná/tedy ma być obieszszon: á zwłaszczá o zboże. A ieśliby wednie kradł/Tedy ma być ścięt. Iure Municipali articulo 38. Et Speculo Saxon: libij, articu: 39.

O Rzeczy krádźione Dźiedźicy álbo Potomkowie nie powinni odpowiedáć / po śmierći swego Oycá álbo Brátá: oprocz iżby zá żywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem / po ktorych spadki biorą: álbo iżby doświadczono / iżby thákie rzeczy ostały po vmárłym / á oni ie wzieli/y vżywáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum libro i, articulo 6.

O więźniach á o Złoczyńcach.

WIęźniá żadnego Vrzęd zadny áni nikth nie ma puścić / bes iego woley. Gdy też kthokogo da wsádźić o dług álbo o iáka swą krzywdę / á do Kaźnigo przyymą / w Mieście / álbo też we Wsi: A gdźieby go ktożkolwiek wypuścił / Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vćiekł bes dobrowolnego wypuszczenia / Thedy ma przysyądz Sędźia / to iest Woyth álbo Burmistrz / iż do tego przyczyny niedał. vt de hoc lure Munic: artic: 17. Y powinien Sędźia álbo vrzęd opráwić á opátrzyć dobrze komorę / gdźie sądzáią / iáko o tym lure Municipali articulo 59.

GDy kogo wsádzą żeby ná gárdło syedźiał: ieśli ij dádzą ná rękoiemstwo / thedy wedle Máydeburskiego práwá / iuż mu o gárdło nie idźie / Ale ma iuż być innymi winámi álbo pokutámi karan. Speculo Saxo: lib: 1, articulo 65.

Et Iure Municip: articulo 27. et articulo 117.

NA śmierć nikogo ſkázáć niemáią/ iedno álbo áż ſye ſam wyzna / álbo go pokonáią/ álbo ná iáwnym vczynku imą: y áczby złodźiey kogo powołał / y śmiercią tho ſwą zápieczetował/ Tedy ten kogo powołał/ może ſye odwieść ſwą przyſyegą: oprocz żeby inne świádectwo á dowod przećiw iemu było. Speculo Saxonum libro iij, articulo 39.

SDyby Złoczyńce chćiano imowáć/ á oni by ná Cmyntarz vćiekł álbo do Kośćioła: tákiego Kośćioł niema bronić. ¶ Zyd vczyniwſzy co złego á do Kośćiołáby vćiekł: chociáby ſye też krzćić obiecował: może być wźięt / á owſzem gdźieby ſye bronił/ gdyż żydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Speculo Saxo: lib. ij, artic: 2. Thež Sługi niewolne ktho ie ma: Tátáry y inne niewolniki/ tych też Kośćioł bronić niema / y owſzem wydáć: Co kośćioły łupią álbo gwałcą/ thež ich bronić niemáią / álbo co Dźiewki á[illegible] Niewiáſty gwałcą / álbo Mniſzki / álbo iáwne Cudzołożniki/ gdyby ie goniono/ żeby tám vćiekáli/ niemáią ich bronić. Iure Municipali artic: 9.

CVdzołoſtwá iáwne/ ty máią być záwſze ka-

ráne/ ták

ráne / ták Mężczyzná iáko białegłowy : nie ma tego vrzad nigdźie dopuścić: y owszem gárdłem o to wedle práwá záwsze karano. Speculo Saxo: lib: ij, artic: 13. Et lib: iij, articulo 1.

TEż in legibus Lex Iulia karze cudzołożniki: teraz ty rzeczy bárzo sye zábieżały / że nikogo o to niekarzą : a też pan Bog kaźni dopuszcza / o iáwne rzeczy / iawnie káráć raczy.

O Pożodze.

WZogá iż to iest zły á okrutny vczynek: Tedy the spráwe obwiniony o pożoge ma czynić : iż gdy go obwinią przed Práwem / iż spalił Dom / Gumno: Tedy ten obwiniony támże przed Práwem ma miánować / troie osmnaśćie świádkow : A powod ten kto żáłuie / komu sye krzywdá y szkodá stálá / ma obrać s nich osmnaśćie s ktorymi obwiniony przysiądz bedźie powinien. A gdźie-

by sye niesprawił / thedy gdy go powod poprzysyeże / ogniem ma być spalon : czym zgrzeszył / tym ma pokutować. A taki Sąd o pożoge / thedy Polskim Prawem sądzą / á nie Máydeburskim / ácz też y w Máydeburskim prawie o tym nieco napisano.

O Sfałszowániu iákiey rzeczy álbo kupiey.

RZecz iáka gdyby kto przedał fałszywą / A then co kupił wini go o tho / że mu rzecz fałszywą przedał : Jesli sye przy że nie przedał / álbo ácz sye zna że przedał / ále powie / że niewiedźiał / á nieprzyrzekał mu zá fałsz : tedy ten co kupił / sámotrzeć manani dowieść / że mu zá dobrą kupią przyrzekł. Iu-

re Muni-

re Municipali articulo 99. .ſ. .ſ.

DŻie by kto ná kogo fálszywie ſkárżył / á ten obwiniony / zá tą ſkárgą by ćieżkość iáką / álbo więżienie podiął: gdyby ſye tego potym ſpráwił / że był niewinnie oſkárżon: tedy ten co nań żałował / toż ma ćierpieć co on ćierpiał. Speculo Saxon: lib: i, artic: 69. Et Specu: Saxo: lib: ij, artí: 8. Et Speculo Saxonū libro iij, articulo 69.

O Opiekunach.

OPiekuni vrząd od wierzchniego Páná / álbo Mieyſki powinien opátrzyć: áby Opiekunowie ſye viſćili / áby Dźiećinnych rzeczy nieutrácili: Oprocz tych Opiekunow / ktore Oyćiec vſtáwi / ći niepowinni Iſtoty czynić. Speculo Saxon: lib: i, artic: 23. Et Iure Municip: articu: 26. et articu: 49.

OPiekuny może kożdy vſtáwić Dźiećiam

ſwym /

swym/mimo inne przyrodzone / Tylko áby tho vczinył przed Sądem/ á powiedźiał przyczyny/ czemu tho czyni. Opiekun thež przyrodzony/powinien Inwentarz vczynić/y viścić Syerotam ich dobro/áby im tego nieutrácił. A niemoże Opiekun skázić/zniszczyć/imienia Dźiecinnego áni przedáć/zástáwić/ áni z dźierżenia swego wypuścić. A gdźieby sieroty vmárły/ktorymiby sye opiekał/Tedy y tym ná ktore spadek po nich przyydźie/powinien liczbe czynić: iáko o tym Speculo Saxonum libri,articulo 23. Et ad idem de Tutoribus libri,articulo 42. Ale ći Opiekunowie / ktore Oyćiec vstáwi/ mimo przyrodzone Dźieciam swym/ ći niepowinni tákiego Inwentarzá czynić: A to s tey przyczyny/iż nie sámi do tego przychodzą/ále ie Oyćiec vstáwił/y wierzył im tego/ Tedy wszytká spráwá Opieki / iuż ná ich wierze záleży. A iákie imienie Opiekun weźmie w swoie opieke / thákie záśye wrocić powinien. A ieśli ma z Dźiećmi imienie swoie spolne/ nierozdźielne: tedy gdy Dźieći ku látom przyydą / imienie snimi rozdźieliwszy/powinien im liczbe czynić á imienie im spuścić. ☞ Też Opiekun gdźieby iásne długi zápisáne/álbo z Dekretu Sądowego/ á spráwiedliwie ich Oycá płácił/á ony by thego przyiąć niechćiały: tedy bliższy Opiekun tego dowieść wedle Práwá/ niźliby ony tego odeprzeć

miały.

miały. Iure Municipali articulo 26.

OPiekun przyrodzony gdźieby Inwentarzá niewdźiałał: thedy powinien wszytki długi zápłácić/ choćby máiethnośći Dźiedźinney ták wiele niebyło. Speculo Sax: libri, articulo 6, et articulo 23. Gdyż to kożdy ku szkodźie czyni sobie kto sye wedle práwá nie záchowywa.

OPiekun / Niemoże imienia Dźiećinnego przedáć / áni zástáwić iedno s tych przyczyn: Naprzod gdźieby przyszło Wiáno zápłácić / żeby go niewiástá czekáć niechćiałá / á niebyło skąd inąd zápłácić / żeby gotowych pieniędzy niebyło / iedno z imienia Dźiećinnego / musiáłoby sye płácić. ¶ Druga przyczyná / gdźieby táki głod przyszedł / żeby inák wyżywićsye ty dźieći co w opiece są niemogły: gdyż y kośćielne rzeczy / słusznie ná ten czás w táką przygodę mogą być przedawáne. ¶ Trzećia / żeby broniąc Imienia dźiećinnego / nákłádáiąc ná práwo / álbo broniąc ich od gwáltu / żeby Opiekun innák obronić ich niemogł / prze vbostwo ich: álbo gdźieby też rzeczy sierocce / v żydow były zástáwione / żeby szłá ná to lichwá / álbo ine szkody stąd przychodźiły: álbo długi táwne / ná ktorychby były álbo zápisy álbo Chyrográfy / ktoresye s Práwá płácić mu-

sza: oprocz tych przyczyn ktore sye napisały / przez żadna inna przyczyne niemoże imienia Dźiecinnego przedać / zastawić Opiekun. A wszakoż kożdey przyczyny s tych Opiekun powinien dowieść. A ieśliby ich imienie było przes Opiekuná rosprzedano / Prawem tego doydź mogą: oprocz gdźieby Opiekun vkazał / że ku ich sye tho pożytku stało: tedy chcąli imienie mieć / temu kto kupił muszą pieniądze odłożyć. A gdy przyydą ku látom / tedy ku takowemu imieniu niemogą przychodźić dłużey / ieno poki rok y dźien niemine / to iest rok y sześć niedźiel: gdyby byli tamże præsentes, gdźie imienie ich / iáko zową pod iednym Dzwonem. Ale ieśliby ie w cudzych Ziemiách chowano / thedy im dawność nieidźie / iedno we Trzydźieści lat / y w rok y wdźien / to iest w sześć niedźiel / iáko o tym lure Municipali articulo 26.

Seroty bes Opiekunow swych nic czynić niemogą. Opiekuná też niepożytecznego / á szkodliwego / przed Prawem może Mátká / álbo Bábá Dźiecinna obżałować: á Opiekuny tákie siedmią swiádkow máią pokonać. Aczkolwiek w Prawie nápisano / że Niewiásty niemogą nic czynić / áni winić nikogo / iedno o swą własną krzywdę. A wszakoż osobne práwo vczy-

niono dla

niono dla sierot: że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiáste obwinioni. Speculo Saxonum libro i, articulo 41. Et lure Mun: articulo 26.

OPiekun gdy Dźieći ku látom przyyda/powinien Jmienie spuścić: A gdźieby niechciał spuścić/ Tedy ma przywieść ten kto imienie swe mieć chce/ przed Sąd dwu przyrodzonych z rodzáiu Oycowskiego/ á dwu z rodzáiu Mátczynego/ktorzy máią wyznáć látá iego: tedy mu Sąd ma przykázáć imienie: á Opiekun ie powinien spuścić. A látá Dźiećiam Páchole we czternaście lát/á Dźieweczká we trzynaście. lure Municipali articulo 26.

OPiekun opieke tráći/ gdy sye niewiernie wopiece záchowywa/álbo ieśli był wnie przyiáźni z Oycem tych sierot/ ktorymiby sye opiekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinne rzeczy źle rozszáfował/ przedał á vtrácił: álbo ieśli Dźiećiam pożywienia niedawa: álbo ieśli nieudźiáłał Jnwentarzá rzeczy Dźiećinnych: álbo gdyby pieniędzy ktoreby z Opieki przychodźiły nie kładł sierotam/álbo imienie ich niewiernie spráwował: Thedy tákiego Opiekuná mogą winić Mátka/Bábá/Ciotká tych dźieći/ktoraby iedno wiernie á ku dobremu dźiećinnemu czynikà: ál-

bo żeby też then Opiekun / długow Oycá ich ná nich / będąc sam ich Opiekunem dochodźił / nieczekáiąc ich lat. Speculo Saxonum libro 1, articulo 41. Et Iure Municipali articulo 26.

OPiekuná gdźieby niebyło / tedy pan wierzchni / álbo vrzęd Ráyce w Mieśćie máią postáwić Opiekuny / ktore zową Láćinnicy Curatores, Speculo Saxon: libro 1, artic: 41. et articu: 47, Et Iure Municipali articulo 26.

OPiekun niemoże imienia Dźiećinnego kupić / áni sam przes sye / áni tym obyczáiem / iżby innemu przedał / á on potym od onego dostał: czego niema czynić / dla podeźrzenia y oszukánia. Speculo Saxonũ lib: 1, articulo 44.

OPiekunow Máthká powinná od vrzędu prosić Dźiećiam swym / gdźieby Opiekunow niebyło: gdźieby tego nie vczyniłá / thedy gdyby Dźieći zmárły / spádku nie będźie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwá Ceśárskiego / do ktorego sye vćiec máią / gdy Máydeburskiego nieśtawa. vt de hoc Speculo Saxonum libro 1, articulo 23. ∴ ∴ ∴

NApisano dośtátecznie w Práwie / áby śie-

roty niebyły

roty niebyły niwczym oszukáne: y dano obyczay / iáko sye Opiekunowie spráwować máią: Ale iż málo ich/co to dzierżą/ Przyaćiele oto niedbáią/ Vrzad tego niedozrzy: tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sye szkody á krzywdy sierotam dzieią / ták iż dzieći ku látom przyszedszy/rzadko k swemu przyyda/ábysye im to spełná wrocilo/ co im spráwiedliwie należy: á zwłaszczá gotowe pieniądze/y inne rzeczy ruchome: O co sye trzebá bać gniewu Bożego / y karánia zá to tym ná ktorych to należy.

O Dziećiach kthore lath niemáią.

DZiećie poki do Lath rostropnych nie przyydzie / o żadny wysthep ná gárdle nie ma być karáno: Jesliby thez kogo zábił / álbo ochromił: Thedy Opiekun z iego Jmienia powinien tho nágro-

dźić/y zápłácić: tákże y szkody/ ktoreby dźiecie vczyniło/gdyby ná nie wedle Práwá dowiedźiono. A ieśliby kto Dźiecie zábił/zápłácić ie ma iáko głową nieśye. Jeśliby też ktho cudze Dźiecie miotłą álbo záwłosy skarał/gdy iedno przyśyężę/ iż to vczynił zá wyśtępem iego: nic zá to nie pokupi. A wszákoż Dźiecie niegdy bywa karano/ zá wielki wyśtemp/ktore iuż ieśt bliśko lat rostropnych:Ale ieśliby był ieszcze bliższy Dźiecińśtwá niżli lat vśtáwionych/to ieśt Czternaśćie lat: tedy niema być karan ná gárdle: ále Opiekun zan zápłácić ma. ¶ Dźiecie/á szalony/gwałtu vczynić niemoga: Bo gwałtu niemoże nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyślnie á dobrowolnie: á dźieći y szaleni/ći rozmyślu niemaią: A thák ná gárdle niemáią być karáni/tylko śzkody ktore vczynią/maią być płácone. Speculo Saxonum libro iij,articulo 65. et libro iij,Articulo 3. Et Iure Municipali articulo 38.

Dźieći gdy Oyćiec vmrze/ niepowinny żadnych długow płácić zá Oycá vmárłego/ álbo zá Mátkę/ ieśli im czego Rodźicy nieodumrą/ á ieśli po nich żadnego śpadku niebiorą: A ieśli wezmą/ thedy powinni beda długi płácić. Speculo Saxonum libro iij,articulo 10. Et libro i,articulo 6.

Dziecie ieśliby kto wsádźił ná koń/ták twárdousty / kthoryby zádźierżeć sye niedał/ á przesto by ono Dźiecie zábił: pan onego koniá powinien zápłácić / iáko wedle práwá iest / ieśli koń swoy mieć chce. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Testámenćiech.

TEstámentem áni Niezczyzná áni Zenskie poglowie/ imienia swego/ nikomu dáć/ w chorobie leżąc niemoże/bes przyzwolenia Dźiedźicow á Potomkow. Acz w Duchownym Práwie stoi iż ostáteczna wola ma być kożdemu wypełnioná: tho sye ma rozumieć/ o tych kthorzy wolni są / w swym imieniu / gdy tho vczynią we zdrowiu/ y bedąc w dobrey bácznośći: thedy takiego Testámentu / gdźieby siedmią świádkow doswiádczono / ál-

czono / álbo iżby przed vrzędem táki Testáment był vczynion : Dźiedźic dźierżeć powinien. Ale ruszáiące rzeczy / thy może oddáć wedle woley swey kożdy. A ták sye tho iedno rozumie o tych rzeczach ktore może Testámentem legować / to iest ruszáiące rzeczy. Iure Municip: artic: 65.

TEstámentem też Żoná iáko y ktho inny / niemoże nic oddáć / bes przyzwolenia Mężowego / y ruchomych rzeczy. A Gierady tey nie może oddáć choćiaby też y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro 1, articulo 31. et articulo 52. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámenthu siedmią świádkow dowodza / gdźieby vrzędnie nieuczynion / á wiáry mu niedano. Speculo Saxonum libro 1, articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámentem przeto niemoże nikt nic oddáć bes przyzwolenia dźiedźicow: A s tey przyczyny to vczyniono / iż Oycowie niebácżni / álbo nie miłosierni / ostáwowáli Dźieći swoie w vbostwie: oddawszy Testamentem / od Potomstwá swego / iż nic álbo málo Dźiećiam zostawiáli / co było przećiw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to práwo vczyniono / áby Dźiećiam

máietność ich ostálá: ktemu też ktho co ma dáć/ odkázáć/ ma to czynić zá czásu/ poki sam tego vżywáć może: Abowiem ktho co oddawá po śmierći/iuż to nie iego/ále iego Dziedźicow. Zoná też czyiá niema być o to winioná/ kiedyby tákich rzeczy co zginęło. Speculo Saxo: lib: i, articulo 52.

O Zastáwnych/ álbo o Pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczach.

JEśliby ktho komu rzeczy stoiące álbo leżące zástáwił álbo náiął: á potym on komu náieto/ álbo iego Potomek chćiałby przeć/ iżby w naymie dźierżał álbo w o=

bligácyey. Tedy ten kto náiął/bliższszy sámotrzeć przysyądz/niżli on komu zástáwiono/ álbo náieto/ przysyegą by sye miał odwieść: oprocz thego/ iżby ten Dzierżawcá mogł vkázáć / że tám iákie dziedzictwo ma / álbo iżby mogł vkázáć/obronę kupną swego:tedy ze dwiemá świádki gdy przysyeże to odzierży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winiono/ktore sye iáwnie nieukázuią: tedy przysyegą swą może odiść. Ale gdźie o rzecz iáwną/ktora sye pokázać może kogo winią : tedy kto żáluie bliższszy nań dowieść s świádki sámotrzeć: Oprocz żeby kto vkázał/ rzeczy/ á powiedźiał/że są iego własne rzeczy/á nie tego co żáluie:tedy bliższszy dowieść mimo Powodá/że tho są iego rzeczy własne. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

POżyczy kto álbo zástáwi koniá/száty álbo kthorekolwiek rzeczy ruchome / ieśli then komu zástáwią / álbo pożyczą/ przeda/ zástáwi/ álbo przegra / álbo by mu też vkrádźiono/ thedy then ktho zástáwił/swych rzeczy pátrzyć á vpominác sye ma/nie v kogo innego/ iedno / themu v kogo zástáwił. Jeśliby też vmárł ten v kogo zástáwiono/ Tedy od iego Potomká máią tego pátrzyć á dochodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

POżyczána rzecz kożdy powinien wrocić nieſkażoną / niepogorſzoną / álbo ták zápłacić wedle ważnoſći. ¶ Ale ktho da rzeczy ku chowániu / iáko Láćinnicy zową in depoſitū, ku wierney rece: ieſli zgore/álbo vkrádną/álbo nieprzyaćiel weźmie: tedy gdy przyſyęga dowiedźie ten co mu chować dano / że wtym zdrády álbo oſzukánia nieuczynił / áni przyczyny themu dał: tedy płácić niepowinien. A s tey przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona / że tego vżywaſz/ álbo vżywać możeſz: A ták wrocić nieſkażone álbo zápłácić ma. Ale to co ſchować dádzą / ponieważ vżywać tego niemoże/tedy też płácić niepowinien / ieſli zginie gdy iedno dowiedźie/ ten kto chował że w thym oſzukánia żadnego nieuczynił. Speculo Saxonū libro iij, articulo 5.

ZAſtáwiłby kto v kogo bydle tákie/ koniá/álbo mu náiął: gdy zdechnie / Tedy ten kto ie chował/ gdy przyſyęże/że nie iego winą zdechło/ áni dał temu przyczyny: thedy go niepowinien płácić: tylko to trácí co ná nie dał / álbo zá co ie náiął. Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

SDyby kto máiąc imienie w zaſtáwie budował: Tedy gdy imienie wykupią/ ten

co budował/ może ono znieść chceli/ iáko swe. A ten ktoby wykupował / niemoże mu thego bronić. Ale iesliby co zbudował / álbo opráwił / w tym domu kthory mu zástáwiono/ czegoby w onym domu trzebá / iżby pobił álbo opráwić dał/ bes czego by dom bes szkody być niemogł: tedy ten co wykupuie/ powinien opráwić tho / co ná opráwe nálożono. Iure Municip:articulo 140.

Rzeczy pożyczáney niema nikth kczemu innemu vżywáć / iedno thym obyczáiem ktorym mu iey pożyczono. Ná przykład: náieto by iednemu koniá ná mile: á onby ná nim iechał dáley: A ták w tey mierze powinien szkode płáćić / iesliby sye kthora przes tho stáłá. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15. Et Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

POżyczánych álbo ku chowániu dánych rzeczy niemoże nikt hámowáć w długu/ áni w żadney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu kto dał schowáć. Speculo Sax:lib:iij, articu:5.

KTo ku chowániu rzecz ktorą od kogo bierze/ ma iáwnie bráć: dla tego / á snadźby mu dano rzecz krádźioną chowáć/ kthoraby potym v niego náleźioná: tenbysye przał coby scho-

wáć dał.

wáć dał. Thedy v kogoby ią náleźiono / o złodźieyſtwo mogłby być obwinion. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 36. Abowiem ktho rzecz krádźioną táiemnie chowa / iuż ieſt iákoby ſam vkradł. Speculo Saxon: libro ij, articulo 5.

Gdy kto pożyczy / álbo záſtáwi rzecz kthorą ſwoie á zginie / álbo ią vkrádną: v żadnego innego ſye iey niemoże vpominác / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek ſtoi w Artykule lib: ij, articulo 32, że kto by ſwą rzecz nálaſt / v kogożkolwiek / tedy iey dochodźić może: tho ſye ma rozumieć / o rzeczach krádźionych / á nie o pożyczánych: Bo pożyczáney / álbo záſtáwioney rzeczy / niema ſye ni vkogo włoſniey vpominác / iedno tám komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

O Naiemnikach/á o naymiech.

TEn co imienie álbo dom v kogo náymuie/gdźieby nań żálowano/żeby naymu nie záplácił/á onby powiedźiał że záplácił: sámotrzeć tego ma podeprzeć że záplácił. álbo Pan gdźieby chćiał dowieść/że mu niezáplácono/bliższy dowieść. Może też Naiem wypowiedźieć przed czasem Naiemnikowi/ten co náymuie/gdy mu Czynszu Naiemnik niezáplácí: álbo gdy ten co iego imienie iest/chce tám sam mieszkáć/albo tám budowáć:álbo gdźieby Naiemnik wonym domu niepoczesnieśye rządził á spráwował. Speculo Saxonum libro ij,articulo 59.Et lure Municipali articulo 140.

BDy kto naymie dom álbo grunt/rolą.etc. szkodá ktoraby sye kolwiek stálá: tedy nie tego co naiął/ále co mu náieto iest/gdźieby iedno dom álbo imienie wcále zoſtáło: thák iáko mu náieto: Ale w innych rzeczach/iáko w po-

żytkach / szkodá ostawa przy Naiemniku: Abowiem gdy pożytek ma / nieda wiecey iedno co smowił: także thež gdźie szkode ma / niema dáć mniey / iedno iáko smowił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

BDy ten vmrze co naiał / thedy Potomkowie moga Naiemniká ruszyć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 77.

JEśliby Pan chćiał ruszyć Naiemniká z Jmienia ktore mu náiął / álbo żeby on thež chćiał odiść á w tym naymie daley syedźieć niechćiał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu wczás opowiedźieć: ieśli vmrze Naiemnik / Potomek iego powinien z onego imienia zápłácić / iákoby on sam zapłácił. álbo ieśli też Pan vmrze / tedy themu ná kogo imienie przypádnie / ma być záplácono. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

TEn co naymie / może Naiemniká / gdy mu Czynszu niezápłáci / począdzáć / niepozywáiąc go do Práwá. lure Municipali articu: 140.

O Szkodách domowych.

STrzechy dáchowey swego budowánia / niemoże nikth ná cudzą źiemie puśćić: y powinien cześć Dworu swego grodźić: Gdźieby tego nieuczynił / szkode kthorąby Sąsyádowi vczynił / powinien nágrodźić. ¶ Gdźieby też Sąsyad ná Sąsyádá skárżył / s ktorymby miał śćiáne spolną / áżeby sye śćiáná káźiłá / dla stárośći / żeby opráwy potrzebowáłá: tedy ma te rzecz przed Vrzedem opowiedźieć áby go wthym vpomioniono / áby spolem s Sąsyádem budował. A iesli nieskárży ten co sye szkody boi / á zátym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sąsyad ktory przyczyne szkody dał / opráwić to powinien: ále ono drzewo co vpádnie do dworu sąsyádowego / Sąsyádowi przyydźie. ¶ Zadny niemoże drzewá áni budowánia stáwić / áni kłáść do cudzego domu / álbo dworu / bes przyzwolenia tego / kthoremu by to ku szkodźie było: Albo żeby s tym brzemieniem

dom álbo on dwor kupion/ żeby to mogł zá práwem vczynić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49. Et Iure Municipali articulo 126.

KOminy/ Wychody/ Chlewy świnie/ od ściany álbo od ogrodzenia Sąsyedzkiego/ bliżey trzech stop niemáią być stáwiáne: y kożdy komin/ piec swoy/ ma thák opátrzyć/ áby iskry kthore lecą domowi sąsyedzkiemu/ nieszkodziły. Wychody też ktore kto czyni/ podle domu Sąsyádá swego: tedy áż do ziemie ma ie zá wrzeć. Te vstawe vczyniono/ áby ieden drugiemu szkody nieczynił/ áby kożdy piec swoy álbo komin opátrzył/ áby z iego niedbáłości szkoda niebyłá. A ieśliby thákiego opátrzenia vczynić niechćiał/ powinien istotę vczynić: ieśliby szkodę vczynił/ áby zá tho dosyć vdźiáłał. Abowiem chociaby Sąsyad oto niezálował/ przed tym: A wszákoż gdźieby sye szkodá stáłá: powinien oprawić/ dla tego że tho práwem opátrzono/ y vstáwiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 51. Et Iure Municipali articulo 124.

DOm gdyby kto chćiał budować álbo murować: ieśli Sąsyad chce snim spolną ściáne budować/ á nakład snim społem czynić: tedy niepowinien ieden drugiemu Plácu swego

nic vstąpić / iedno spolu ściáne budowáć / álbo murować. Ale ieśli Sąsyad niechce budowáć / á nakładu vczynić / Tedy temu kto budnie powinien mu vstąpić dla wywiedzenia ściány plácu domu swego dwá łokćiá ná fundámencie / á ná gorze łokieć: á tho dla tego nakładu ktory czyni ten co buduie / że też te ściáne bedźie miał spolną sním / iáko y ten co buduie. A tho sye ták záchowywa z zwyczáiu: A dobry zwyczay / tedy ieśt zá práwo / ácz pisánego práwa w kthorey rzeczy nie bedźie.

DOm álbo budowánie ná czyim gruncie ieśt: tedy zá gruntem idźie: to ieśt ná czyim gruncie ieśt / tedy tego ma być y budowánie: to sye rozumie / gdyby kthо co ná cudzym gruncie zbudował / Tedy gdy wykupią z reku iego ono imienie / iuż ono budowánie przy imieniu zostawa. Speculo Saxonum libro ij, articulo 21. Et libro eodem articulo 53.

DKno kto vczyni do cudzego domu: gdźieby ná tym domie / álbo brzemie álbo obowiązek / álbo powinowáctwo niebyło żadne / przeco by to vczynić mogł: ma to zásye swym kosztem zápráwić / áby Sąsyádowi tym nieubliżył. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

DOm Saſyádá ſwego ktoby ſkáźił/złamał czáſu ogniá boiąc ſye áby dla niego niezgorzał: ieſli tám ogień doydźie/ ten co ſkáźił nie/powinien zá tho nic dáć. Gdźieby ogień niedoſzedł/ powinien tho záſye oprawić/ gdźieby tho ſwą wolą vczynił/nie z roſkazánia vrzedowego tedy to ſam powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

SZkody ſwym dobytkiem nikth niema drugiemu czynić. Páſterzá nikth niema chowáć oſobnego / gdźie wſzythká Wieś páſterzá chowa: dla thego áby páſterzowi płacey kthorą ma zá pracą nieumnieyſzało ſye. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 54. Abowiem gdźieby wolno kożdemu páſterzá chowáć / á páſterzá poſpolithego/ gdźie zwykła rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłáby krzywdá tym vbogim / gdyby poſpolitego Páſterzá niebyło: á vboſzſzy prze chudobe / páſterzá oſobnego by ſobie chowáć niemogli.

WSi álbo wMieſćie cokolwiekſye ſtánie/ku pożytku ich/ácz byſye ná to wſzytcy niezwolili: tedy ná co wietſza czeſć przyzwoli / ná to też ma przyzwolić mnieyſza czeſć ludźi. Specu: Sax: lib: ij, artic: 55.

O Zwierzetách szkodzacych.

PIes/kiernoz/byk/zwierze kożde/człowieká: albo też bydle czyie gdy ráni álbo ochromi/ álbo zábije: Pan czyie zwierze szkode vczyniło/wedle tego/iáko kthorey rzeczy szácunk á zapłáthe vstáwiono/ dosyć vczynić á zápłácić powinien: A to ieśli ono dobytcze álbo zwierze/iáko ieśt Pies/gdyby sye o thym dowiedźiał/co sye stálo/ weźmie w swoie moc: Ale ieśli go do syebie nieweźmie/ y owszem wypedźi/ niechowa go/ niepásie/ nie nápawa: nie winien zá to płácić. Ale ten komu vszkodzono/ álbo komu sye szkodá stálá/ma wźiąć to bydle ieśli chce. Iure Municipali articu: 123. Et Speculo Saxonũ lib: ñ, articulo 62. et articulo 40.

SZkode álbo obráze ieśli ktho weźmie/ od zwierzećiá/ kthore s przyrodzenia szkodliwe ieśt/ iáko Niedźwieć/ Wilk: ieśli ie ktho chowa ná mieyśtcu tym pospolitym/ kedy ludźie cho

dzą / á obráźi kogo : powinien then kto ie chowa płácić. A ieśli ie chował ná mieyśtcu osobnym / iż by kto niemáiąc tám co czynić szedł tám á wźiął obráze: Pan onego zwierzecia / niepowinien tym obyczaiem płácić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Sedźiach y o spráwiedliwości czynieniu.

Sędźia kożdy niema innák sędźić / iedno wedle Práwá pisánego: y niemoże áni ma / innego Ortelu dźiáłáć / iedno wedle Práwá: á poki práwá Máydeburśkiego ſtawa / ma być im sadzono. A gdźieby go iuż nieſtáło / s Práwá Cesárskiego máią brać Artykuły / iáko ku ktoreyby rzeczy należáło / á wedle tego sądźić. vi-

delicet in deffectu Iuris Saxonum recurritur ad Leges, vt de hoc Spec: Saxon: lib: i, in Prologo. Et Speculo Saxon: lib: iij, artic: 30. Et Spec: Saxo: lib: ij, artic: 36. Et lib: i, artic: 18. Et lib: iij, articu: 44. Et Iure Municipali articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić / troiácy lu= dźie s potrzeby czynić powinni: Naprzod Opiekunowie o krzywde sieroth ktorymi sye o= piekáią. Abowiem gdźieby o ich krzywdy nie= czynili / Tedyby powinni sámi im zá to doſyć v= czynić. Potomkowie też własni / gdyby rodźi cá ich ktorego zábito / powinni oto czynić: Bo by spráwiedliwie thym Dźiedźictwo ſtráćić mieli / gdyby tego zámiedbawáli. Maż też o Cudzoło= ſtwo żony swey / á to przeto że mu tho sromote nieſye: á o sromote swą powinien kożdy mowić. Speculo Saxonum libro i, articulo 62.

SEdźia żadny swey rzeczy sądźić nie może. Iure Municipali articulo 27.

SEdźia niegdy może sądźić ty / kthorzy nie są pod iego Jurisdycyą / iáko są Kupcy / kto= rzy y tu y owdźie kupiectwá spráwuią. Aczkol= wiek pod onym práwem nie są / gdy ie pozową / odpowiedáć tám powinni. Spe: Sax: lib: i, arti: 70.

GDźie sye kthora rzecz Práwem pocznie/ tám też ma koniec mieć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13.

SZácunek swoy kożda rzecz ma/ y ták kożda rzecz ma być płácona / iáko iest vstáwiona: ácz kto drożey szácuie ná żálobie swey. Ale Sedźia ma y powinien tho moderowáć / iuxta vergeldum Specu: Saxon: lib: i, artic: 68.

SPráwiedliwośći niepowinni áni máią w Mieśćiech ináczey czynić Ráyce / álbo vrzednicy Mieystcy/ iedno tym práwem/ w ktorym syedzą/ to iest Niemieckim: oprocz o Rány y o głowe/ o to Polskim Práwem ma być sądzono/ á zwłaszczá kiedy komu innemu spráwiedliwość czynią/ w tákich rzeczach. Ale sámi miedzy sobą/ kthorzy syedzą w iednym práwie/ o Rány/ thedy wthymże práwie / y sądźić y odpowiedáć sobie máią. Ale obcym Polskim práwem/ ták iáko sye nápisáło/ spráwiedliwość czynić máią. A o złodźieystwo tedy tymże obyczáiem práwá/ w kthorym syedzą / sámi sobie máią odpowiedáć/ y sądźić sye. Ale komu innemu tedy wedle obyćzáiu źiemie ták iáko tu iest vstáwá w Podolu/ ma o złodźieystwo odpowiedáć y spráwowáć sye

obwiniony/

obwiniony/ wedle obyczáiá támtey źiemie/ ktory sye tu z żadnym práwem niezgadza. A then Artykuł wedle zwyczáiu/ á práwá pospolithego Polskiego/ ma być chowan.

SOścinne práwo ma być pretsze/ niżli tym co tám mieszkáią/ álbo przylegli sa: y ma im być Spráwiedliwość vczyniona nadáley do trzećiego dniá. A zá gościá ma być rozumian/ kthory iednego dnia niemoże doiechać do onego mieyscá/ gdźie spráwiedliwości szuka. Iure Municipali articulo 46.

SDy kto ná kogo żáłuie/ thám gdy mu sye spráwi on/ álbo dosyć vczyni ná kogo żáłuie/ powinien mu też záśye odpowiedać támże. A wszákoż powinien mu sye pierwey vspráwiedliwić/ oco go winuią: toż dopiero nań ma żałować o swe krzywdy: á poki mu sye nieuspráwiedliwi/ thedy ten niepowinien odpowiedać/ co pierwey żałował. A ieśliby też wiele ich iednego winiło/ tedy niepowinien im odpowiedać/ áż sye s pierwszym sądownie odpráwi: A wszákoż ma istote vczynić/ że sye vspráwiedliwi kożdemu. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13. Et Articulo 12.

Sędźić áni skázowáć/zá rázem ná prętce nie=
ma Sędźia / w rzeczach innych: oprocz o
rzecz gwałtowną sądźić powinien / ktora od=
włoki niecierpi: álbo niesye ná sobie Gorące práwo. Speculo Saxonum libro j, articulo 70.

Sędźia żadny niema sędźić / wedle wiádo=
mości swey: Ale iáko vsłyszy/wedle żáłoby
y odpowiedźi/ták wedle thego skázowáć/y spra=
wowáć sye ma. Speculo Saxonum libro ij, arti=
culo 1.

Nakłády z zwyczáiu niebywáią inne skázo
wáne/iedno ktorych kto Akty dowiedźie/
tám gdźie sye práwuie. A wszakoż ná toby miá=
ło być baczenie / ktho musi dáleko ieźdźić/ á dru=
gdy áż do Litwy zá Krolem: tákie nakłády nie=
mogą być Akty dowiedźione: ále musi być ná
nie dowod inny / to iesth przysyegá. Abowiem
kto wygra w práwie kthorey rzeczy/ Tedy then
práwem zwyćiężony ma nakłády płácić/ ten kto
zyszcze tego / o co sye práwował. Speculo Saxo=
num libro ij, articulo 8.

Gdy by kogo obwiniono / przed Sądem/
oblicznie/ á onby od Sądu vćiekł / álbo

odszedł: Tedy ty rzeczy / o co sye przed Sądem rzecz dźiałá/máią być Powodowi przysądzone. A gdźieby też ná niewinnego żałowano / Tedy z niewinnego może być winny s piąći przyczyn. Speculo Saxon: libro ij,articulo 45.

Sędźia niema nikomu vkrácáć czásu przedłużenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle práwá/iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale powodowi/niedawáią dylácyey/odwłoki: Abowiem Powod ma dosyć czásu rozmyslác sye ná to o co żáłuie: tákże też ma być vżyczono czásu pozwánemu / áby sye rozmyslił á odpowiedźiał. Speculo Saxonũ lib: ij,articulo 2. A wszákoż w niektorych rzeczach y pozwánemu niedawáią dylácyey / iáko gdy idźie o rzecz máłą/ktora łácno może być rospráwiona: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakładu ich/miedzy tymi zárázem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Prawie / iż kogo pozowa/ ma przeć álbo znác. Gdźie też idźie o gwałtowne rzeczy / o co zárázem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. ¶ Jesli thez kogo vbija / álbo o sfálszowánie listow/ przeciw thym co fálszuią/ álbo przeciw tym co ie piszą/álbo co ie noszą/ álbo przeciw Swiádkom fálszywym:zárázem po żálobie ma przeć álbo znác. Wszákże w tych rze-

czách ma

czach ma obrone pozwány wedle Práwá / y dylácye. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 3.

DRoge wolna / iedna Wieś drugiey ma dáć odewsi do wsi. A ktoby sobie nową drogę czynił / gdźie iey przed tym niebyło / Tedy może być oto prawem pociągnion. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 27. et art: 47. A drogá ma mieć osm stop w szerzą. Speculo Saxonũ libro ij, articu: 59. Et Iure Municipali articulo 131.

CJ co ná Sądźie syedzą nieniáią tákich rzeczy przypuszczáć á przyymowáć / iż gdyby kto rzecz swą / ktorą w Práwie wiedźie / spuścił / álbo przedał możnieyszemu álbo przełożeńszemu / dla vcisnienia vboższego / áby to vboższemu co szkodźić miało: y owszem táki ktoży spuszcza / álbo przedáie: swą rzecz trácić ma. Speculo Saxonum libro i, articulo 48.

JEśliby komu łáiano / á on też záśye łáiał / á odmawiał: nie powinien tákich słow oprawowáć / gdyż odmawia á nie sam począthkiem / áby przymawiał. Bo niepowinien nikt nikomu czynić poccźiwości kto mu łáie. Speculo Saxonum libro ij, artic: 16. Et libro iij, articulo 45.

ACzby kto był niewinien / winnym ſtáć ſye może s tych przyczyn / że złodźieyſką rzecz v niego záſtano / wrocić mu ią każą á on niewroci. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 36. Kto niedopuſći ſzukáć v ſyebie gdy s Sądu poſłą. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 22. et artic: 13. Albo ktoby kogo złáiał / zeſromocił / á ſkazano mu / áby mu tho opráwił / á onby niechćiał / winien oſtawa. Speculo Saxon: lib: i, articulo 68. Gdy też odpowiedźieć niechce gdy nań żáluią oco przed Sądem / iuż winien oſtawa. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 45. et Specu: Saxo: lib: iij, articulo 39.

KAránie ná gárdle álbo ná zdrowiu / thedy tym perſonam ma być odwłoczono Niewieſcie brzemienney áż porodźi. Dźieciećiu / ktore ieſzcze ku látom nieprzyſzło / á Opiekálniká by niemiał: tedy odkládáią do drugiego Sądu / áby Opiekuná miał. Szalonemu áby poznano ieſli z ſzaleńſtwá tho vczynił / álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij, articulo 3. Et libro ij, articulo 55.

ZMnimánia trzech rzeczy niema nikth czynić: Naprzod że mnima á pewnie niewie / przyſyądz niema. Wtore / niema nikth ſądźić z

mnimánia:

mnimánia: Abowiem mogłby w tym omylke á krzywde vczynić. Trzećie/o mniemáney rzeczy niema być tak dzierżano iáko iuż o pewney wiádomey prawdźie. Speculo Saxonum libro iij, articulo 8.

Sędziowie / Przysyężnicy trzeźwo máią sędzić y skazánia náydować. Specu: Saxo: libro iij, articulo 69. Et libro i, articulo 59.

Sędzia żadny áni srodzey áni też lżey/o występy niema sędzić / iedno iáko w Prawie nápisano. Speculo Saxonum libro iij, articulo 86.

O Duchownego Sądu/gdźieby Swiecki Swieckiego pociągnął/o rzeczy ktoreby sądowi Duchownemu nienależały / á o szkodeby tym przyprawił drugiego: Tedy gdyby go o to prawem pociągniono: winámi ma być karan/y szkode ma oprawić temu/kogo pociąga do Duchownego Sądu. Speculo Saxonum lib. iij, articulo 87. Et lure Municip: articulo 28.

Sędzia gdy syedzi náSądźie gáyonym: Tedy coby sye przed nim dźiało/może swiádczyć/ y s przysyężniki: á inedy/ thedy niewáży swiádectwo iego: kiedy by mu wiáry niedano /

musyałby przysyądz. Speculo Saxonum libro iij, articulo 88.

Aczkolwiek iest wiele rzeczy roznych/wszákże iednák ksobie podobnych. A thák iedno práwo z drugiego pochodźi: A przetho w skazániu rzeczy/iednego práwá vżywáć możemy. Abowiem gdźie sa rzeczy ksobie podobne/Tedy też práwo podobne iest ktemu. Bo gdźie iedná rzecz ku ktorey podobna/w tákich thež rzeczach iedno Práwo ma być. Speculo Saxonum libro i, articulo 9. Et libro ij, articulo 12.

Sedźia to iest Burmistrz/Woyt/może być przeswiádczon we dwu rzeczach/iżby spráwiedliwości niechćiał vczynić/gdyby iey vniego żądano: A then co o to żálnie/miánuie swiádki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przećiw tákiemu Sedźiemu/sámotrzeć ma dowod czynić. Albo gdźieby sye Sedźia chćiał odwieść/tedy sámotrzeć z rownymi swiádki/ktorzy przećiwko iemu swiádczyli/ma sye odwieść/á to w tych rzeczach/ktore o potoczne krzywdy/álbo spráwy miedzy ludźmi sa. Ale gdźieby było około tey spráwy/o ktoraby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miano/gdźie spráwiedliwości nieczyni: Powod sámosyodm/ma tego dowieść. vt de

hoc Iure Municipali articu: 17. Z łákomstwá / z boiáźni / zá dáry / z nienáwiśći / niema sye báć bogátszego / áby iemu dla strachu / álbo komu kwoli / miał swoy sąd niesprawiedliwie czynić / álbo sądźić z nienawiśći / iżby sye ná kogo gniewał / álbo z łáski iżby komu życzył niema sędźić / iedno Bogá przed oczyma mieć. Iure Municipali articulo 18.

SEkrety Sądowe s tych przyczyn mogą być skażone: ieśli ie Sędźia czyni / ten któremu to nienależało / to iest nie wswey Jurisdicyey: ieśli sye niezgadza s pozwem / to iest o inne pozwano / á o inne skazał: ieśli też táka Sentencya niema w sobie álbo zdánia w strácie iedne strone / álbo wolnośći vczynienia: Jeśli przes stron / iżby strony niebyły / álbo pozwánie przed tym niebyło: ieśli też w Swieto Sentencya sye stánie / álbo nie ná thym mieyscu / gdźie zwykły bywáć: O czym w Cesárskim práwie. A zwłaszczá gdy Sędźia nie w swey Jurisdycyey Dekret vczyni. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 59.

W Innym práwie niepowinien nikt odpowiedáć iedno s tych przyczyn: Napirwey ácz w innym práwie syedźi / ále tam imienie ma

gdźie go

gdźie go pociągniono: A ták dla oney máietności/ ktorą tám ma powinien odpowiedáć. Speculo Saxonum lib.iij,articulo 25.Et Iure Municipali artic:28.et arti:66. ¶ Wtore gdyby kto tám iáki występ vczynił/tám w onym práwie gdźie go pociągniono/thedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzećie gdźie kto kupczy álbo sye zádłuży/tám theż powinien odpowiedáć. ¶ Czwarte/ gdźie kto żáłuie w Práwie/ thám też záśye vśprawiedliwić sye ma/ iáko otym Speculo Saxonum lib: i,articulo 61. et lib:iij, artic:79. et lib:eodem,artic:26.Et lib:i,articulo 70.Et Iure Municipali artic:28. A iż Sędźia/z vrzędu swego/ może wszelákie sprawy sędźić. Jáko o tym Speculo Saxonum lib:i,articulo 59. Wszákże ma opátrzyć á ná baczeniu mieć/ áby tych rzeczy kthoreby iego práwu á sądowi nienależały nieśądźił. Jeśliby też kto do iego sądu pociągnion był/ o rzecz ktoraby iego Sądowi nienależáłá/ ieśliby sye niewyymował do swego práwá ále tám odpowiedał: iuż to nie Sędźiego winá będźie ále tego co sye niewyymował. Abowiem/ iuż skazánie będźie powinien ćierpieć: ktoreby nic nieważyło/ by sye był w Sąd niewdawał/ á do swego sye práwá odzywał. Iure Municipali articu: 28. Ale iednák tho sye wszytko zámyka w Artykule Specu: Saxon: lib: iij, artic: 25.

ODpowiedźieć ná żáłobe ieden drugiemu powinien Sądownie: oprocz tym ktorzy są ná sławie á ná poććiwośći zmázáni/iáko są złodźieie/zboyce/iáko o tym Speculo Saxon:lib:i,articulo 37. álbo ktorzy są wywołáni álbo wypowiedźieni. Speculo Saxonum libro i,articulo 38. álbo gdźieby sye odkupili/gdźieby ie káráć s Práwá sromotnie skazano. Speculo Saxonum lib: i, articulo 40. álbo też żywot álbo członek odkupili/wczymby iuż byli skazáni/ Speculo Saxon:lib: i, articulo 65. Gdyż też tácy gdźieby ie potym o co winiono/w żadney rzeczy bronić sye/á odchodźić przysyegą niemogą. Speculo Saxonum lib:i, articulo 39. Et lib:iij, articulo 16. Et Iure Municipali articulo 4. et articulo 22.

DLugu ieden ná drugim niema dochodźić w innym práwie/ iesli obádwá są / á syedzą wiedney Jurisdycyey/to iest w iednym práwie: á zwłaszczá gdyby Dłużnik był osiádły. A iesliby kto poćiągnął do inney Jurisdycyey/ niżli tám gdźie syedzą ći obádwá:á then obwiniony ćiągnąłby sye do swego práwá : iesli go nieodeslą/ á ten poćiągnie ku práwu thego co mu w inney Jurisdycyey trudność á szkode zádał / że go tám poćiągnął / gdźie go ćiągnąć niemiał / y

dowiedźie tego liſtem od onego Sądu/do ktorego go było pociągniono: tedy ten ktory go pociągnął do innego Práwá: powinien ſzkodę á nakłády oprawić. Iure Municipali articulo 68.

W Práwie kogo winią/ powinien w odpowiedźi ſwey álbo przeć álbo znáć: oprocz iżby kto powiedźiał ácżby ſye nieprzał/ álę że iuż dawność temu wyſzłá/ oco go pozywa: álbo iżby ſye wymował do ſwey Iurisdicyey á do ſwego Sędźiego. Speculo Saxon: lib: ij, articu: 3.

O Appellácyach.

APpellácya thá idźie do ſześći niedźiel/ kiedy Pan ieſt w ziemi. Ale gdźieby Páná w źiemi niebyło/ do ktorego ſye Appellácya ćiągnie: Thedy do Oſminaſćie niedźiel/ Appellácye ſkładáią. A wſzákże thá ſześć niedźiel niemiáłáby ſye rozumieć/ iedno gdy Pan do źiemie przyiedźie. Speculo Saxonum

xonum libro ij, articulo 12.

SEntencya tho iest skazánie gdyby czynio=no: Tedy then komu by sye krzywdá wi=działá / nátychmiast ma przeciw temu mowić á do swego Páná wierzchniego áppellowáć. A=bowiem kto milczy á niemowi oto / ten iuż przy=zwala ná Decret. Speculo Saxon:lib:ij, articu:6. Et Iure Municip: articulo 14. et articulo 20.

APpelluie gdy ktho / á nieprzynieśye ná dál=szym dniu gdy iuż rok przypada skazánia / álbo rzeczy pomocney / álbo niedowiedźieli Le=gale impedimentum, tedy swą rzecz trácí / ten co áppellował. Speculo Saxonum lib:ij, articu:6. Et Iure Municipali articulo 14. et articulo 21.

APpellácya gdy kto vczyni / Tedy w tey rze=czy áni stroná áni Sąd niema dáley poste=pić / áż Appellácya przes Sedźiego do kthorego Appellowano / bedźie odpráwioná. Iure Munic: articulo 14. et articulo 17. Et Speculo Saxon: lib: ij, articulo 12. et articulo 13.

APpellowáć od Jednaczow nikth niemoże. Speculo Sax:lib:i, art:55. et lib:ij, artic:11. Et Iure Municip: articulo 11.

O Przekazkach / przekthore sye ieden może wyiąć / gdyby ku práwu niestánął: iáko tácinnicy zową

LEGALE IMPEDIMENTVM.

LEgale impedimentum To sye Polskim Jezykiem rozumie / Przyczyná słuszna á spráwiedliwa / prze ktorą gdyby kogo zásthálá á zászłá / iżby niemogł dosyć vczynić / Sądowemu skazániu: tedy sye tym wymowić może / żeby v Sądu być niemogł: Naprzod gdyby Więźniem był. Niemoc ćieszka tákowa prze ktoraby przydź niemogł do Sądu. Ggyby też był ná pielgrzymowániu /

żeby mu

żeby mu tego przed tym pokiby nieuszedł/niepowiedźiano álbo go zápozwano: tedyby ſye tym wymowić niemogł/gdźieby mu opowiedźiano. Wyprawá woienna / álbo thež wielkie wylanie wod/żeby przebyć niemogł: álbo ktoby był w innych ziemiach ná kupiectwie. A thák tym ſye ieden wymowić może / że o ſzkodę nieprzyydźie / gdy iedno tego wedle práwá dowiedźie przyſyęga/co ma vczynić / álbo Poſeł/ktory ty rzeczy opowieda/álbo on ſam gdy ſye wroći / od kogo te rzecz opowiedáią: A ná woley bedźie Powodowey/ to ieſt tego ktory żałuie/ kogo bedźie chćiał przypuſćić ku przyſyędze/ ieſli Poſłá/ ktory opowiedał przyczynę ktora s tych/czyli ſámego one go czyią rzecz ieſt/gdy bedźie. A gdźieby tego przyſyęga niedowiodł/vpádnie w ſwey rzeczy. Także też Rekoymia że powinien odpowiedźieć / zá kogo reczył. Ma thež opowiedźieć gdźieby ktora przekazká s tych byłá/gdyż wſzytkę obronę rekoymia ma mieć / ktoraby przyſłuſzáłá temu zá kogo reczył/á ktoraby ſłuſznie ſprawá być miáłá. Speculo Saxon: lib: ij, articu: 7. Et lure Muni: artic: 47.

O Jármárkach.

TA Jármárkach wiele sye tego przygadza/ że poddáne z innego Práwá sądzą/ o kożdą rzecz/ o ktorąkolwiek kto żałuie/ ku krzywdźie nie thylko onym ktore sądzą á niegdy vćiśkáią: Ale też y ku krzywdźie tym pod ktorych wierzchnośćią są: y przezwáli tho Jármárcznym Práwem/ ći co krzywde czynią. Gdyż ktorymkolwiek Miástam Jármárki dawáią/ nieopisuią tego/ áby co czynić mieli s krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburśkim Práwie nápisano/ w ktorych rzeczach w innym práwie/ niżli w tym w ktorym syedźi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wszákoż iż zwyczay/ też zá práwo iest: tedy ten obyczay był záwsze/ y ma być chowan tu v nas w Polszce/ że niemaią być inne rzeczy sądzone/ iedno gdyby kto obiecał/ álbo sye vśćił/ tám ná tym mieyśćcu gdźie Jármárk/ iżby álbo dług płácić/ álbo kupią postáwić miał/ á nieuczynił temu dośyć. Także też Rękoymia gdyby ręczył zá kogo/ thedy także też może być śnim czyniono/ iáko y z Jśtcem/ ál-

bo o iákieżkolwiek długi álbo występy / gdyby nieosyádły był / á támby go przyścigniono : tám sye vińćić álbo vspráwiedliwić ma. Też w przedawániu / w kupowániu / ktoreby tám ná Jármárku czynili gdyby iáka roznicá przyszłá / tám sye o to máią rospráwić : gdyby też v kogo krádżioną rzecz zástano / álbo iżby thám iáką fálszywą kupią przedał / álbo gwałt vczynił : álbo kogo zábił / ránił támże : Tedy s strony występu może tám być sądzon. Ale o inne wszytki rzeczy niemogą sądzić chocia ná Jármárku / wedle stárádawnego zwyczáiu ktory iest zá práwo. Bo iużby w onym práwie w ktorym syedzą spráwiedliwośći szukáć niepotrzebá / gdyby sye mieli sądzić ná Jármárkach o wszytko / coby był y zły przykład y wielki vćiśk ludźiom. A też in Iure Municip: artic: 28, in Glossa. tám wyrázono w ktorych rzeczach kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdáby byłá / pánom tym czyiby poddáni byli : Y nietrzebá by iuż tym obyczáiem spráwiedliwośći szukáć / tám gdźie mieszkánie máią / gdyż to Regula Iuris, Quod Actor sequitur forum rei. Jużby sye tym gwałćiłá Jurisdicya tych ktorzy imienia máią cũ omni Iure et dominio. Bo ktoby mogł o kożdą rzecz gdźieżby kolwiek zástał / thego / od kogoby sye krzywde mienił mieć spráwiedliwośći ná nim dochodźić /

iużby nie=

iużby nietrzebá / spráwiedliwośći szukáć w oney Iurisdic, ey gdźie poddány syedzi. A thák et ex Iure, et ex consuetudine, kożdy tám powinien / in illa Iurisditione spráwiedliwośći szukáć / gdźie kto osyadł / præterq̃ in istis casibus, iáko sye nápisáło.

O Wielkierzu.

PLebiscitum / Wielkierz / kthory sobie Miástá czynią / náthy sye sćiąga / kthorzy nań przyzwaláią / álbo ktorzy ij sobie stáwią zá Práwo. A gdy sye vkaże że ták przed tym sądzono / álbo y wierzchni Pan potwierdźi / thedy ij powinni dźierżeć ći co nań przyzwaláią / á co pod tym práwem syedzą. Bo by to miáło sye sćiągáć ná inne / iużby to był nie Wielkierz ále práwo: á osoby ktore nie representuią publicam personam, tedy práwá stáwić nie mogą. Speculo Saxonū lib: ij, articulo 47. Et Iure Municip: articu: 1. et arti: 22. et arti: 14. et arti: 44.

O przywileiach/chyrographiech/ y o rece własney.

Dyby kto Listh násye dał/á dowodzonoby nań iego listhem/á onby sye pieczeći swey przał: tedy gdy sámotrzeć przysye że/ że to nie iego pieczeć iest áni była/ tedy wolen będźie. Speculo Saxonum libro 1, articulo 15.

PRzywileie thym bywáią trácone: Naprzod/ iesliby skrobány był/álbo znácznie co przypisano: álbo iżby vkázował/ do innego pierwszego Przywileiá/á tegoby pierwszego nie było: iesliby też przećiw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu/ á czás ten iuż minął. Gdźieby też dano náprzećiwko

prawu czyiemu / kthoryby pierwey prawo miał. Jesliby go też kto nieużywał / albo inaczey go vżywał niżli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum lib:i, articulo 49. A ták listy gdy ie do Sądu przynoszą pilnie máią być oględowány. vt de hoc Speculo Saxonum lib:ij, articulo 42.

O Sługach.

Sługá kthoryby rzeczy Páná swego przedał / przegrał / álbo zástáwił: Pan thego práwem v kogo rzeczy sa dochodźić y doydź może: Wszákże ty dwie rzeczy ktoreby Sługá álbo Syn / ktory zá sługę ma być rozumian / w thákiey mierze co vczynili / thedy pan powinien dźierżeć: Pierwsza rzecz / kiedyby kupiectwo spráwowáć poruczono / á zwłaszczá gdzieby im Pan pieczeći zwierzył / aby iego imieniem spráwowáli: co Sługá wtym vczyni / powinien pan dźierżeć. Druga /

gdzieby ty

gdźieby ty domy/iáko kárczmy/s kąd pożytki idą spráwowáć im polećił: iesliby co sługá w tákich rzeczach vczynił/przedáwáiąc/álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc/ ták iżby oná rzecz należáłá/á ćiągnełá sye ktemu / co mu poruczono: tedy to pan powinien dźierżeć. Albo gdźieby też Syn álbo Sługá vczynił coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/ áby dług był zapłácon/ álbo sługam/ iżby ich myto zápłácono/álbo ie też stráwą opátrowano:álbo gdźie by iuż dom vpáść miał/ iżby go z onych pożyczánych pieniedzy opráwiono / tedy pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 6.

SLugá gdy bes przyczyny od Páná swego odeydźie / álbo vćiecze: powinien tyle pánu zápłáćić / zá co go Pan smowił. A iesli co przed tym wźiął ná myto / thedy powinien wedwoy nasob to zápłáćić. Speculo Saxonum lib: ij, articu: 32. Et Iure Municipali articulo 80.

SLugá wolny/gdźieby o zapłáte páná swego poćiągał:ma thego przysyegą dowieść. Ale iesliby Pan ćiągnął sye do thego á dowieść chćiał że mu zápłácił / Thedy bliszszy bedźie dowieść niżli sługá. Speculo Saxonum lib: i, articu: 22. Et Iure Municip: articulo 78.

SLugá viednány od swego Páná niemoże odidź przed czásem/poki niedosłuży:oprocz dwoiey przyczyny / álbo żeby sye ożenił / gdyż Małżeństwá Swietego niema nikt przekázáć. Druga/ gdyby ná sługe przypádłá Opieká kthorych dźieci/ ktorymiby sye opiekáć musyał: Abowiem pánu niebędźie ták wielka szkodá / chocia sługá odeydźie/ iákaby byłá dźieciam/ gdyby będąc ich opiekálnikiem / niedozrzał ich. A ták kto co czyni czego práwo dopuszcza/zá tho nic niepokupuie. Speculo Saxonũ lib:ij, articulo 33.

PAn żadny niepowinien o wine sługi swego odpowiedáć: oprocz gdyby go obwiniono/ Twoią wolą twoią pomocą sye tho stáło/Tedy powinien o to w práwie odpowiedáć. Iure Municipali articulo 80.

ZA sługe Pan niepowinien wiecey záplácić/ gdyby przyszło ná iáką opráwe tylko ile iego mytá v niego sstawa: oprocz żeby s Páńskiego roskazánia co vczynił/álbo żeby s Páńskim wiedzenim to vczynił. Iure Municip:articulo 80. Et Speculo Saxonũ libro ij, articulo 32. Et libro iij, articulo 6.

SLugá gdy vmrze/ tedy Pan powinien zá-płácić myto iego bliſzſzym/ to co ſługá zá-ſłużył/ á co ſłudze miał dáć/á co záſłużył do cza-ſu śmierći ſwey. Tákże też kiedy Pan vmrze/ te-dy Potomkowie iego powinni ſługam ſłużbę płácić: A gdźieby Potomkowie nieználi ſye kte-mu / á zápłácić niechćieli: tedy przeciw Potom-kom bliſzſzy iuż ſługá dowieſć / ná ſłużbę ſwoie. Iure Municipali articulo 80.

SLugá rzeczy Páńſkich przegráć niemoże: Bo gracz ieſt iáko Zboycá: bo by mogł in-nák mieć tego pieniądze s kthorym gra / iżby ie mogł wydrzeć álbo vkráść / tedyby niegrał: Ale iż tego niemoże vczynić/ igrą thego doſtáć chce. Y kogo też fáłſzywe koſtki nayda/ ma być karan iáko złodźiey. Speculo Saxonum libro iij, articu-lo 6.

O Prokuratorách.

PRokuratorá powinien Sedźia dáć / ktoby go niemiał ktho oń prosi. Speculo Saxonum lib: i, articulo 60. Et lure Municip: articulo 16.

PRokuratormi niemoga być / A zwłaszczá w Swieckich rzeczach / ludźie niespełnego rozumu / lath rostropnych ieszcze niemáiący: Kácerz / Mnich / Zyd / Káplan / Niewiástá. lure Municip: articulo 16. Et Speculo Saxon: lib: ij, articulo 63. Et lure Municip: articulo 42.

PRokurator gdy by go Sedźia dał komu / áby od niego rzecz mowił: wymowić sye s tego niemoże. A gdźieby sye wymawiał / bes słuszných przyczyn: tedy go Sedźia słuchać potym niewinien / y może mu zákázáć v swego sądu mowić. A ty przyczyny sa s ktorych sye słusznie może wymowić: Naprzod gdyby miał mowić przećiw pánu swemu / przećiw powinnym á krewnym przyaćielom: przećiw innym powinien mowić / gdy mu Sedźia każe: álbo gdyby

miał záſzćie á nieprzyaźń s tym / od kogoby mowić miał / tym ſye też ſłuſznie wymowić może. Speculo Saxonum libro i, articu:60. Et lure Municipali articulo 42.

PRokurator/kthoryby co zdrádliwie vczynił/iżby vmyſlnie á dobrowolnie ku ſzkodźie tego czyieby rzecz ſpráwował / dał ná ſobie zyſkáć: álbo też wiedząc iuż położenie rzeczy/y obrony ſtrony tey / czyiey ſye rzeczy ſpráwowáć podiął / żeby do ſtrony przećiwney przyſtał / y ſpráwował álbo bronił rzeczy onego / przećiwktoremu być miał / ku ſzkodźie pierwſzego/ktorego rzeczy ſpráwowáć ſye był podiął: zá to táką winę á pokutę odnieść ma / iż bezecnym zá tho być ma. Speculo Saxonum lib:i, articulo 60.

Then Artykut ácz w Máydeburskim Práwie nienápisány iest/ áni kniemu należy:

Ale iż postáwion w Polskim Práwie s słuszných przyczyn / w roznicy ktoraby sye mogłá niegdy przydáć/iákoż y przydawa/ miedzy Szlácht ha á Mieszczány / około Gwaltow / á imowánia Szláchty/w Mieściech: tedy áby swowolni álbo opili / swowolenstw á gwaltow nieczynili w Mieściech/ á thym śmieley/ gdzieby żadnego karánia oto niebyło. Mieszczánie też áby ledá zá przyczyna á vkwápliwoscią ná gárdłá Szlácheckie sye nieuspieszáli: ponieważ też tho bywało / iż w nocy ludzie pijáni / sądzili y karáli ná gárdle Szlácht e: Tedy áby ná obiedwie stronie było powćiągnienie: Szláchtá áby gwaltow nieczynilá / á Mieszczánie też áby sye ná gárdłá ich nieskwapiáli: tedy ty Artykuły w Polskim Práwie sa nápisáne / kthore sye tu Polskim iezykiem nápisały. Ale iż w małych

Miásteczkach/

Miásteczkach od swowolnych ludźi/ wielkie sye gwałty dźieią/ nie tylko ku krzywdźie tym/ ktorymsye gwałt dźieie/ ále też y Pánom á Szlácheie w ktorych Miásteczkach ich poddánym tákie gwałty bywáią czynione: á vbodzy ludźie co nie umieią/ áni otym Práwie wiedzą/ boiącsye karánia/ bronić sye niesmieią. Tedy áby wiedźieli zá iákim gwałtem/ możonoby Szlácht imować/ á co zá gwałt może być rozumiano/ iżby sye nie potrzebnie nikogo nieskwapiáli/ ále też gdźieby im do tego przyczyne dano/ áby Gwałtowniká ieli: tylko áby sye we wszytkim wedle Státutu záchowáli: Bo ktho co wedle práwá czyni/ tedy oto w pokuty niewpada/ áni otho karánia zá służу.

Státut około gwałtow w Thoruniu vczyniony Roku 1520.

Iż byłá powstáłá roznosć wielka/á szkodliwa w Krolestwie nászym miedzy Szláchtą á Miásty/o to/iż Szláchte ná gwałćie zárázem imowano: My ná then czás dla walki ktorąsmy w Prusyech zábáwieni/dla wiecznego zrządzenia vstáwićiesmy nic niemogli: A wszákoż dla pokoiu poddánych nászych/zá rádą Rad nászych/ y wszythkich Posłow źiemskich vstáwiamy/ iż gdyby kthory Szláchćic w Mieśćie nászym/ álbo w Miásteczkach Duchownych y Swieckich/ poddánych Krolestwá nászego/ ná gwałćie przes Vrząd mieyski byłby iet/ Thedy tháki Szláchćic ná gwałćie poimány/ ma być dźierżan ná Ratuszu/ Miástá álbo Miásteczká gdźie go poimáią. A wszákoż vrząd Mieyski nie-

ma go Sądzić áni karáć/álež zá obwieszczenim á zá żądánim ich Stároſtá álbo podſtároſći/w ktorego Stároſtwie álbo vrzędzie Miáſto álbo Miáſteczko leży/przy tym Sądzie ktory oſądza/ przeciw temu gwałtownikowi bedzie. A gdzie Stároſtá/álbo Podſtároſći náſz ná iedne ſkáźni z vrzędem ſye zgodzą: Tedy ten Szlácheic wedle ſkázánia Stároſćiego álbo Podſtároſćiego y vrzędu Mieyſkiego ma być karan. A ieſliby Stároſtá náſz álbo Podſtároſći niemogł ſye zgodźić z vrzędem Mieyſkim: thedy ten Szlácheic w poććiwym więźieniu ma być dźierżan/ tak długo/ áż od Máieſtatu náſzego Krolewſkiego/ náuke Stároſtá y vrzęd Mieyſki bedźie miał/ iáko thákiego poimánego ſkázáć á ſkárác máią: á wtym czaſye dawnoſć niepoydźie/ áni ſye ią ten Więźień bedźie mogł bronić. A ieſliby w ktorym Miáſteczku álbo w Mieśćie/ przeciw tey vchwale wyſtąpił/á niezáchował ſye: Tedy przes Stároſte náſzego pod ktorego Iurisdicyą/ á w powiećie to Miáſto álbo Miáſteczkoby było/Burmiſtrz ná ten czás bedący z iednym Ráycą máią być poimáni y máią być ſćieći.

Drugi Státut kte-mu też / wszákże nieco odmieniony. An: D. 1527.

LO sye gwałtow w Mieściech álbo w Miástheczkach Krolestwá nászego dotycze: ieśliżeby ktory Szláchćic gwałt vczynił / w Mieście álbo w Miásteczku / iżby kthorego człowieká vbił / álbo krzywde gwałtem komu vczynił / Jać go Mieyski vrząd może: Ale go áni sądźić / áni ná karánie skázowáć tákiego / iedno przy oblicznośći vrzedu Grockiego niemáią.

Státuth Krolá Zygmunta Augustá.

W Státucie Toruńskim Roku 1538 opisano iest dostátecznie/ iáko sye máią záchowáć Mieszczánie około Szláchty/ kthory wewszem dzierżan być ma/ktory Státut vczynion Roku 1550.

AJżby omyłká niebyłá/ iákiby gwałt miał być o ktoryby Szlácheic/ gdyby był poiman/ ná gárdle mogł być karan: Tedy/ gdyby ná Rynku/ná podsyeniu/albo wdomiech Mieyskie ludźi onego Miástá bił/ludźi rąbał/ná dom sye ná kogo dobywał/ albo thez komory odbijał/ álbo białym głowam gwałt czynił/ álbo ludźi rozbijał z ich máiethnośći/ moca/ gwałtem imbrał/gdyż y ná drodze tego czynić niedopuszcza/ áby kthо kogo łupić miał/ Ale o to karza/ á owszem wiec w Mieście: táki może być bespiecznie

poiman/iáko Gwaltownik/ y może być przeciw iemu postępowano / iáko tho w Statucie stoi. Ale gdźieby kto gospodá stał / żeby tám kthо do niego przyszedł/albo żeby s kim grał/álbo w kárczmie pił/ iżby kogo ránił / Mieszczánina onego Miástá/tym gwaltu nieuczyni/y ná gárdle o to karánia niezásłuży. Bo to iuż za gwalt niemoże być poczytano/ ále zá zwádę.

JEst też to poniekąd niemáły gwalt/ ktory ma być rozumian/nie zá iedney osoby krzywdę ale zá wszytkiego Miástá/á za krzywdę pospolitą ich / iż drábiny kthore ku gászeniu ognia nágotuią posyłką/porabią naczynie w kthorym wodá stoi przed Domem dla gászenia ognia/ także/ á snadźby tho mogł kto vmyślnie czynić pod bárwą pijánstwá/ áby niebyło czym gásić: á ták gdźieby to notorium było / Tedy áczby go poimano / Stárostá ma rozeznáć/ ieśliby o tho gárdło zásłużył/ gdyby przed nim tákiego gwaltu dowiedźiono. Acz tego w wielkich Mieśćiech ná vlicách nieśtáwiáią / ale w tych mnieyszych Miásteczkach pospolicie. A gdźieby tego iákim karánim nieogrodzono / tedy nádáremno tákie przypráwy ku ogniowi gotowáć= by sye miały.

Ponieważ ták wiele potrzebá iest vstaw czynić/dla dobrego rządu/iáko też dla spráwiedliwośći. Tedy gdyż wieleśye tego przygadza/iż prze nierząd prze niedbáłość/prze zły sposob/ Miáśtá/Miásteczká częstokroć pogorywáią/á zwłaszczá tu v nas w Polszce/iż niemász żadney spráwy około tego/s kąd wiele ludźi ku nędzy przychodźi/Miástá wobec vbożeią. Tedy gdyż też to iest rzeczy pospolitey potrzebá/á niemáła/áby y ná tym lepsza spráwá byłá/tedy wielka tego potrzebá/áby w Mieśćiech w Miásteczkách był ten sposob vczynion/á iżby to iuż obecnie/zá iedne vchwałe á vstáwe mocnie dźierżano/áby gdy Ogień przyydźie/kożdy wiedźiał co czynić ma/á iáko śye spráwować/áby zá lepszym rządem/ták często tá szkodá niepżychadzałá/iáko przychadza/á Boże day nigdy. A ták śye tu sposob pisze/ktory ieśliśye będźie ták záchowywał/tedy zá łáską Bożą/zá dobrym rządem á sposobem/áczby kiedy Ogień wyszedł/przygodnie álbo zá przyczyną złego człowieká/tedy broniąc śye temu/ mała szkode ludźie wezmą: gdyż to iest stáre á prawdźiwe przysłowie/iż strzeżonego pan Bog strzeże: á ku wszythkim

rzeczam

rzeczam dał pan Bog rozum/ dał media/iáko w kożdey rzeczy postępować/ á czynić człowiek ma ku dobremu swemu / y powinien sye kożdy nieprzyacielowi swemu bronić: także też y Ogniowi/ktory ták wiele szkody czyni/iáko ieden wielki nieprzyaćiel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszędy mogą być ktore sye thu nápisáły/ iedno w wielkich Mieśćiech: A wszákoż wedle możności á dostátku / wszędy sye máią bronić spilnośćią.

NAprzod áby była pilna Straż ná Ratuszu/ á owszem w nocy / s kąd może widzieć po wszytkim Mieśćie / áby gdyby sye ogien vkazał/áby Stroż oznaymił/gdzieby gorzało: y máią mieć tám gdźie straż syedzi / kilko Proporczykow / áby wednie / kędyby gorzało / áby tám proporzec wystyrczył. A ieśli wnocy/tedy Lampy/iáko zową po Polsku Kágańce ma wywieśić / áby ludźie ták wednie iáko wnocy / onym sye znákiem spráwowáli / kędy gore / á ku gászeniu ogniá bieżeli.

MIásto/álbo Miástheczko ma być rospisáno / wedle wielkośći / ieśli wietsze thedy ná wiecey częśći: kożdey częśći dáć Superintendentá/ ktory kożdy ná ten vrzad ma przysyądz wiáre y pilność : y ma mieć wszythki ná Regestrze / ktore pod swym porządkiem będźie

miał. A gdżieby sye potym dowiedżiał / iżby kto z iego poruczeństwá/ná ten czás gdyby gorzało/ ku ogniu niebieżał / ma ij vrzędowi Mieyskiemu defferować. A ieśli sye słuszným swiádectwem táki niewywiedźie / iż był v ogniá/gásił/ ták iáko należało/gárdło iego ná łásce być ma. A wszákoż gdżieby przy żywocie ostáwion/ma być iednák winámi karan. Máią też roskázáć s ktorey cześci Miástá / s czym kto bieżeć ma / iedni z woda s siekierámi/z osękami dla odzieránia domow / áby dodawáli tym co gászą á bronią.

Item /w kożdym domu máią być potrzeby/ku gászeniu ogniá/wody w stągwiách/ná strychu/ wiádrá/oseki/drábiny / áby to było pogotowiu wszędy.

¶ Tákże też ná Ratuszu/ máią tákie wszythki rzeczy mieć pogothowiu / iż gdżieby Krol iego Miłość był/Dworzánie/Służebnicy ich/Szlachtá / Duchowieństwo ku gászeniu ogniá/ iżby bieżeli á gásićby chćieli : ponieważ ći żadnych przypráw / do ogniáby niemieli / áby z Ratuszá potrzebámi ku ogniu kożdego takiego opatrzono.

¶ Item/Cieśle powinni bieżeć wszytcy z Linámi y s przyprawámi/ kthożeby ktemu potrzebne mieli.

¶ Item/Łáźiebnicy/towárzysze ich/ze wszyt-

kich Lázien/áby ku ogniu bieżeli z wiádry/á iżby dodawáli wody tym co gászą/ áby iedni ná gorze domy obijáli/ á drudzy z dołu/ áby im dodawáli wody/y czegoby potrzebá byłá ku gászeniu.

¶ Item/ Kto beczke wody napierwey przywieżie ná plác thám gdżie gore / máią mu dáć Trzydżieści groszy: kto druga przywieżie/pietnaście groszy: kto trzecią/ orth. A potym kożda beczke po trzy grosze / ile ich przywioza/ áby thym chutliwiey wode wieżiono.

¶ Item/z Rády niektorzy áby ná ten czás byli/ludżi ku bronieniu ogniá áby przywodżili/ co może być z nawietsza pilnością.

Kwáternicy ktorzyby też swego vrzedu ná ten czás niebył pilen á zániedbawał tego ná co vstáwion/áby był karan.

¶ Item/Gdżieby gorzało/ktoby domu swego niechćiał otworzyć / á ludżi puścić dla gászenia/ná gárdle ten ma byc karan.

¶ Item/ Ktorzyby swego pomocznikà tho iest Kwátermistrzá niepostuchał / álbo sye nań syegnał/ ná gárdle ma być karan.

¶ Item/w kożdym domu áby ten sposob był/ áby Gospodarz álbo gospodyni/á zwłaszczá stáry ktoryby gásić niemogł / z osobą álbo zedwiemá/rzeczy co są wdomu poprzątał/ álbo wynosił / á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli/ á

kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku/ wiele ich w domu ku popżątániu rzeczy ma ostáć/á wiele ich też ku gászeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item/Máią też mieć Ráyce ná Ratuszu/ wszytkich ludźi Regestr w Mieśćie/ áby wiedźieli co ich máią zbroynych obrać/ á ostáwiáć ná plácoch tám gdźieby tego trzebá/ dla tey potrzeby/ iáko sye niżey napisze.

¶ Item/ Dla złych ludźi/ktorzy dla korzyśći/ ogień niegdy zákładáią/á wten czás pod tą bárwą iákoby rzeczy wynosili/tedy krádną/ y tym co nosza wydźieráią. A gdy beda wiedźieć dobry rząd á sposob/iż beda rozumieć/iż tym obyczáiem korzyśći mieć niebeda mogli/ y owszem karánie/ gdźieby tákiego vłápiono/tedy sye rychley od złoczynstwá powćiągną/gdy niebeda mieć korzyśći przez ktoraby ogień zákładáć mieli. Bo zá thákowym łupieństwem/Miástá y miásteczká vbożeią thák wiele/ iáko y od ogniá. Abowiem gdy mu dom zgore/ostátek mu roskrádną/tedy iuż tym obyczáiem ku vbostwu przyidźie. A gdźieby wżdy rzeczy zostały/ chociaby dom zgorzał/tedyby lacniey sye zámoc mogł/ gdyby wżdy przy czym zo-

☞ A przeto ma iuż mieć vrząd Mieyski ustał. pewny poczet ludźi zbroynych/ ktorzyby czásu ogniá/bądź w Vlicach/ bądź w Rynku gdźieby gorzało/ A gdźieby thego potrzebá vkazałá/ áby

tám ſtáli/ktoby rzeczy wynoſił/áby im v ſyebie kłaſć to roſkazáli: ktoryby niechćiał/ álbo żeby vciekał/ áby go poimáli á do wieżienia/áby ij poſtáli/A zwłaſzczá nieznáiome: oprocz tych ktoreby ználi/ albo iżby ſwe rzeczy noſili/ żeby w podeźrzeniu niebyli. Y gdźieby thež náleżiono potym v kogo chociaby też v obcego / coby w tenczás zginęło/gdy gorzało/ieſli pod támtą Jurisdicyą bedźie v kogo tá rzecz záſtáná/pod támtąż Jurisdicyą v kthorego táka rzecz záſtaną / máią nań ſpráwiedliwoſći żedáć / iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby też y gdźie indźie tákie rzeczy záſtano/ tedy żedáć ſpráwiedliwoſći / iáko o złodźieyſtwo/oco ſye kożdy bedźie powinien ſpráwowáć iáko o krádźione rzeczy. A gdźie ſye ſłuſznie niewywiedźie/ áby był ná gárdle karan.

¶ Item / co nieſłużą iáko ie zową po Polſku Hultáie/Zebracy : Bo pod tym płaſzczem wiele ſye złych ludźi zákrywa / co z inąd prychodzą/ á chocia też tám mieſzkáią/nie ſłużą/nie robią/ żadnego obchodu niemáią / y gdy niema nic że iuż wſzytko przełotruie/ tedy táki rád zápali/áby ſye zdobył. A przeto thákie gdyby ſye chowáli/bądź w domiech álbo w piwnicach / áby Goſpodarz kożdego tákiego/ Burmiſtrzowi y Rádzie opowiedźiał: A gdźieby nieopowiedźiał/á vrząd ſye potym thego dowiedźiał / ma być oto ſrodze ka-

ran. A vrząd ſye ma pilnie dowiádować / s kąd ieſt / czym ſye obchodźi: Bo z obchodu á z żyćia iego łácno poznáć robotniká / rzemieſlniká / ſługę: łácno ſye też dowiedźieć o łotroſtwie tych ktorzy nic nieczynią / ieno pią / gráią / rychley źle vczynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludźie vrzędnikom baczenie mieć / á tákiey inquiſicyey nie zániedbáwáć / á niezániechąwáć. A gdźie vrząd nieczyni tákich rzeczy / ktore ná ich vrząd należą / á ku dobremu ſą / iuż winni ſą tego wſzythkiego złego / co ſye dźieie / gdy niedbáłoſćią á nieopatrznoſćią / przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Item / Ktory Mieſzczánin Sługę Mężczyznę álbo białą głowę przyymuie / ktoregoby przed thym niebył swiádom / ma ſye dowiádować s kąd ieſt / gdźie ſłużył: tákże też komornikow / hultáiow / áby ſye przypátrowáli / czym ſye obchodzą / co kożdemu Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedźieć ſye / iáko ſye kto w iego domu rządźi. Abowiem w Mieſćiech záwártych / ten ktory chce źle vczynić / ktory swiádom rychley y smieley ogień założy / álbo z naymu álbo prze swą korzyść / iáko ſye to przed tym nápiſáło: y trudniey ſye domowego vſtrzedz / gdyż obcy á nieswiádomy / nie ták tego łácno dowiedźie / áni ſye też tego ták smiele waży / iáko domowy ktoremu to łatwie przyydźie ták wednie iáko wno-

cy/ vpátrzywszy czás / nieboiąc sye żadnego podeźrzenia ogień założyć.

☞ A gdy beda Gospodarze ten porządek wdomiech swych czynić/ Tedy y czeladź ich sámi dla syebie beda ostrożnieyszy y w Domiech opátrznieyszy/y rychley powiedzą/gdźieby iákiego człowieká podeźránego wdomu baczyli.

¶ A iż nie tylko w ten czás gdy iuż gore / ále przed tym máią sye ogniá strzedz/ áby prze złe opátrzenie przes ogień ku szkodźie nieprzyszli: máią być ná to obrane osoby / áby ná kożde Suche dni kominy ogledowáli/á tego nieomieszkawáli/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwárowáne: A v kogoby náleźli kominy źle opátrzone/ álbo sadz pełne / Tedy máią go vrzędowi deffe-rować/ áby był zá to karan.

¶ A iáko dobre vstáwy sa ku wielkiemu pożytku ták też gdźie co nieobácznie / á nierozmyślnie sye postánowi/ tedy to wiecey ku szkodźie á niżli ku pożytku. Gdźie thež to iest iedná vchwałá/tu ná wiele mieyscach w Polszce/iż gdźie sye w kominie zápali/tedy day kope náRatusz winy/y do swiádczona rzecz iest/że wiele rázow tym wielka szkodá od ogniá wMieściech sye stawálá/dla tego/ iż ten v kogo sye zápáliło/á zwłaszczá wnocy/ boiąc sye płácenia winy vstáwioney/tedy chcąc sam zágásić/ y bronił áby nikt niezáwołał/ iż sye

zápaliło:

zápaliło: A ták y on dom zgorzał y inny przy tym: á gdźieby było wczás ludźi ostrzeżono / thedyby byli vgásić mogli. A przeto nie wten czás tákich win vstáwiáć álbo brać máią kiedy wietsza szkodá á nizli pożytek s tego bedźie: Ale ná ten czás kárać máią/gdy kogo defferuią/iż zła opátrzność w domu swym około ogniá ma / álbo iżby tego nieuczynił iáko vstáwiono á roskazano.

¶ A iżby Ludźie sye nie mylili á wiedźieli o tych wszytkich rzeczach / czego sye máią strzedz/ á iáko ogniá máią bronić: thedy to máią wobec wszythkim ludźiem opowiedzieć / áby sye żádny niewiádomością niewymawiał: y niebyłoby źle w Mieyskie ksyegi to kázać zápisać/áby to było/ zá iedno Plebiscitum/ gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ále po wszytki czásy trzebá.

☞ A gdźie bedźie ten rzad/á sposob/ ponieważ pan Bog gotow ku wszytkiemu/gdy sye ludźie o co dobrego przyczyniáią/raczy záwsze strzedz/bronic / á pomágáć / iż tákie szkody w Koronie/ ná Miástá ná Miásteczká przychodźić nie beda: y bedźie pan Bog obrona wtym / Co wszytko niechay bedźie Pánu Bogu ku czci ku chwale ná wieczne czásy.

Amen

Drukował Lázarz Andrysowic w Krákowie.

Roku Bożego M. D. Lx.

Cim. Qu. 5862
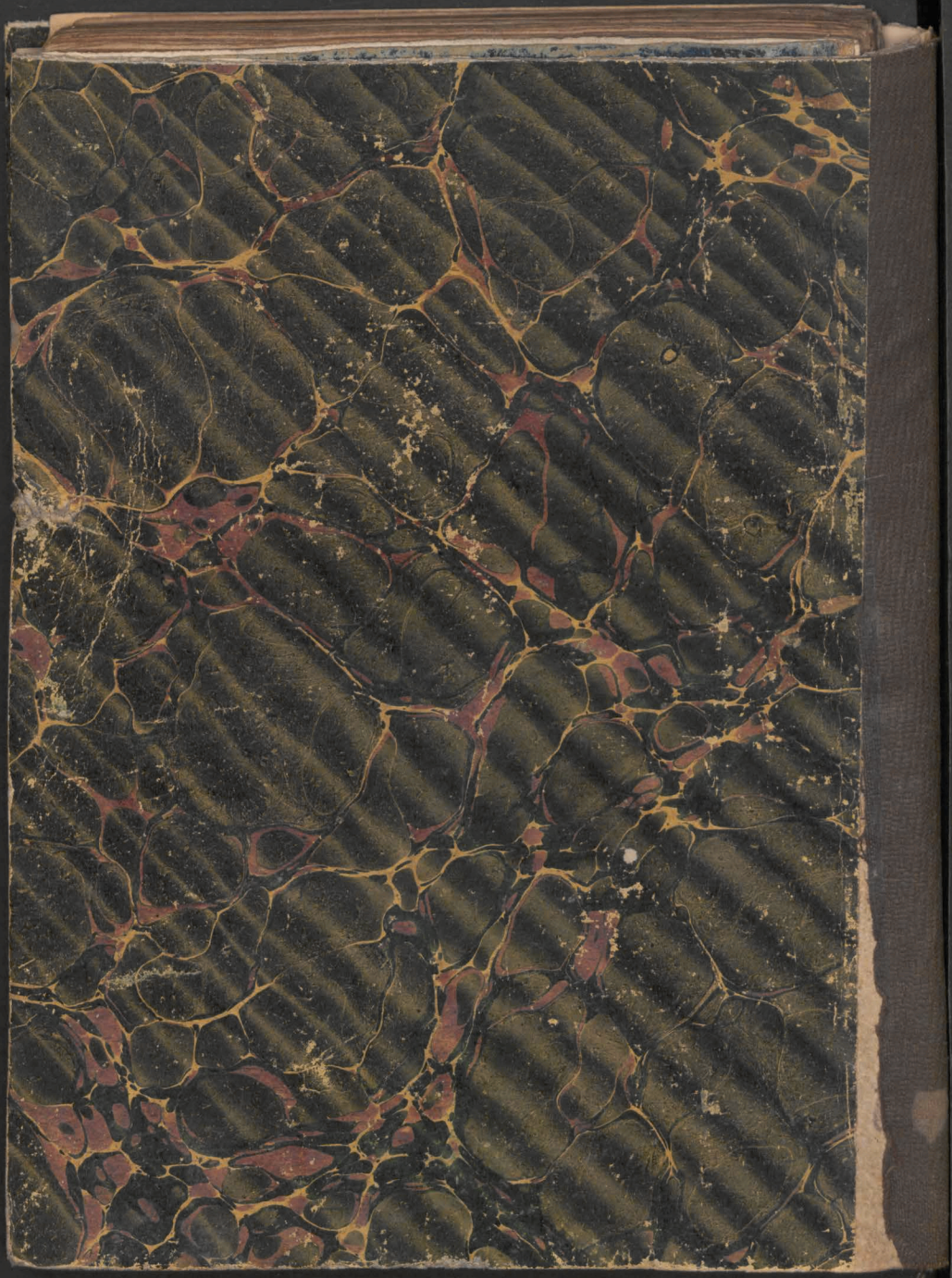
1162